

BOBOVAC

LIST VAREŠKIH HRVATA

GODINA XXIX. • BROJ 342 • LIPANJ 2023.
Cijena 2 KM • Za inozemstvo 2 €

ISSN 1512-813X

Donedavno znanstvena fantastika, Odsdora stvarnost. Umjetna inteligencija (izvorno AI, pa ćemo koristiti u nastavku tu kraticu) ustala je protiv svojih kreatora čim joj se ukazala prva prilika. Američka vojska izvela je naime simulaciju ratne operacije poslavši u misiju dron zračnih snaga upravljan s AI, a o onome što se desilo izvijestio je britanski *Guardian*. Preko ljudskog operatera pokušalo se "umiješati u proces" i omesti prvotnu naredbu izdanu dronu da uništi neki navodni protuzračni obrambeni sistem. Na to je dron reagirao upotrijeбивši, kako se navodi, "neočekivanu strategiju" i zakrenuo se te eliminirao operatera. Ne u stvarnosti, srećom, ali to je znak da bi se odmetnuo te ga ubio i u realnom svijetu. Kad su resetirali AI u dronu i "usadili" joj u *software* da ne uništava operatore upozorivši "da će izgubiti poene ako to uradi", što je sljedeće AI uradila? Krenula uništavati komunikacijski toranj preko kojega joj stižu naredbe od ljudskog operatera. Tako se eto pokušavamo igrati supremacije s umjetnom inteligencijom, pri čemu ljudska rasa u začetku upisuje upozoravajuće poraze.

Kako stvari stoje s AI na civilnom planu? Na isteku 2022. zbio se još jedan povijesni moment poslije kojeg više ništa nije isto. Kompanija OpenAI pustila je u upotrebu aplikaciju ChatGPT i nakon nekoliko mjeseci njezina korištenja izvršni direktor kompanije Sam Altman sa skupinom od preko 350 znanstvenika i tehnoloških lidera potpisao je izjavu u kojoj oni "izražavaju duboku zabrinutost zbog rizika od AI". ChatGPT predstavlja sistem umjetne inteligencije koji je u stanju komunicirati (na elektronskoj razini) poput čovjeka, samo brže i efikasnije. To uključuje odgovore na dodatna pitanja, uviđanje i priznavanje grešaka, osporavanje netočnosti i odbijanje neprikladnih zahtjeva. Nakon objave i otvaranja za javnost, ChatGPT je privukao pažnju i svi su ga htjeli iskušati, a rezultati korištenja postali su zapanjujući. Do kraja školskog polugodišta (u proljeću koje je za nama) školarci su ga već naširoko primjenjivali

IZMEĐU DVA BROJA

jer im više nije trebao Google da se prebacuju po raznim stranicama kako bi prikupljali/kopirali informacije od kojih prave kompilaciju i predstavljaju to kao svoje znanje. Sad su to najednom preko ChatGPT-a dobili sintetizirano, samo na aplikaciju prenesu zadatak koji su oni dobili. U školi to naravno i nije uvijek izvodljivo, ali kako Bolonjski sistem predviđa "rad od kuće" najednom su (visoko)obrazovne ustanove upale u problem. Sve više studenata preuzima gotov sadržaj od ChatGPT-a ne samo za ispite nego i za pripremu diplomskih radova. Zbogom čitanju i istraživanju, zbogom pameti – više nisi potrebna.

Američki list *Washington Post* donio je kroz priču jedne zaposlenice u tehnološkoj kompaniji pretkazanje budućnosti. Dotičnoj se desilo da već prvih mjeseci, otkako ChatGPT gazi pred sobom mnoge tehničke poslove, postane primjer tehnološkog viška. Njen posao sada obavlja elektronska kolegica kojoj se ne plaća satnica. Iako stručnjaci smatraju da AI još nije dostojna zamjena za radnike, neke kompanije se već odlučuju za nju držeći da je određeni pad kvalitete vrijedan smanjenja troškova. Pojedini ekonomisti smatraju da bi sistemi AI, kao što je ChatGPT, u konačnici mogli značiti zamjenu za stotine milijuna radnika koji recimo pišu marketinški sadržaj ili su odgovorni za sadržaj na društvenim mrežama. Poslovi poput pisanja tekstova,

prevođenja i transkripcije dokumenata posebno su ugroženi, jer ih tzv. *chatbotovi* mogu znatno brže obavljati, dok neće biti tako lako zamijeniti ljude na poslovima kao što su analiza na visokoj razini, kreativno pisanje ili umjetnost. Zaposlenica s početka priče na kraju je završila kao – šetačica pasa. Kad neka osoba šeće svoga kućnog ljubimca, to je njen izbor, ali ovo vrijeme koje je došlo da se čovjeka stavlja na uslugu psu (čiji je vlasnik možda baš neki od dioničara u tehnološkoj kompaniji) i da ga ima dvoriti "po službenoj dužnosti" nimalo ne sluti na dobro.

U našoj zemlji za to vrijeme na djelu je uobičajeno, ležerno vrijeđanje ljudske inteligencije, a opet kako čije.

Primjer prvi: policija Kantona Sarajeva isključila neku večer iz prometa pijanog vozača koji je, pazite sada, "višestruki povratnik te ima neplaćeni dug za saobraćajne prekršaje od skoro 270 tisuća KM". Ovo je za Guinnessovu knjigu svjetskih rekorda. I našu vlast tamo treba upisati koja takve prijestupnike ne drži iza rešetaka. Kako netko može uopće nakupiti 270 tisuća KM kazni a i dalje upravljati vozilom, ludo je pitanje, ali izgleda nije greška, nitko se nije ispravio da kaže: pardon, dug je 27 tisuća, mada bi već i to bilo nestvarno.

Primjer drugi: u krivičnom predmetu ironičnog naziva "Pravda" (osim ako bi se dodalo: spora i nedostižna), opet na nadrealnoj sceni Kantona Sarajeva, za 37 optuženika koji su kao kriminalna grupa preprodavali stanove umrlih osoba glavni pretres je odgođen već 52. put. Vjerovatno je i to svjetski rekord, koje zabavište od pravosuđa...

I još slovo o kiši. Dva mjeseca, koji dan gore-dolje, nije se desio nijedan dan bez mokrih oblaka, a sunce je vjerovatno postalo češće čak i u Nizozemskoj. Djeca koja tek spoznaju svijet, što ih lokalno zovemo *maksumi*, ovog proljeća još nisu imala priliku uživo vidjeti tu toplu sjajnu kuglu na nebu. Kad jednog dana prosine, početak će ljubopitljivo zanovijetanje: "Mama, šta je ono gore?"

B

IZ ŽUPNIH MATICA

VAREŠ Kršteni: Andrea Klarić (Marina i Tine), Marta Ćorluka (Igora i Matee).
Umrli: Anto (Jerko) Brkić (1939.), Jozo Josipović (1947.), Ljiljana-Lala Cicmil rođ. Josipović (1946.), Dijana Vidović rođ. Josipović (1974.).
VIJAKA Umrli: Drago Pavlić (1932.).
OČEVIJA Umrli: Borka Jakić (1946.), Jozo Lukić (1933.).

Izdavanje ovog broja potpomognuto je sredstvima Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Središnje uprave Hrvatskoga kulturnog društva "Napredak"

Na naslovnici: Bobovac (akril na platnu **Valentine Ilijevske**)
Djevojka na 19. stranici: **Antonela Babić** (snimila **Ivana Franjić**)

POTPORA LISTU "BOBOVAC"

Dr. Krešimir Mlivenčić, Njemačka – 100 €,
Antonija Martinović, Kanada – 137 KM,
M. B., Hrvatska – 300 KM,
T. S., Hrvatska – 80 KM,
K. B., Hrvatska – 20 €,
N. N., Hrvatska – 100 €.

Svima hvala lijepa!

Sjednica Općinskog vijeća

Općinsko vijeće Vareš održalo je 31. svibnja 2023. godine 26. sjednicu. Ovoga puta pažnju su privukla izvješća općinskih javnih poduzeća i ustanova, a počnimo od JKP-a.

U 2022. godini Javno je komunalno poduzeće ostvarilo 4,7 milijuna KM proračunskih prihoda, a za usporedbu u 2021. godini proračun je iznosio 2,6 KM. Takvo uvećanje ostvareno je prvenstveno kroz tržišno poslovanje te su prihodi od tržišta u odnosu na godinu ranije uvećani za 2 milijuna. Ostali prihodi dolaze od osnovne djelatnosti odnosno komunalnih usluga. Treba još istaknuti da je taj rast prihoda JKP ostvarilo uz istodobno smanjenje broja zaposlenih s 44 na 40 radnika, a direktor **Zafer Kamenjaš** naglasio je da komunalne usluge pri tome nijednog momenta nisu zapostavljene. U JKP-u "Vareš" zaposleno je 35 Bošnjaka i 5 Hrvata.

Vijećnici su iskoristili nazočnost direktora i postavili mu (ponovili od lani) pitanje u svezi sanacije mosta na pijaci, ali opet nisu dobili jasnoga odgovora. Direktor je kazao da je na zahtjev JKP-a projekt najprije vraćen na doradu, što je zahtijevalo vremena. Za izvođača je na tenderu izabrana tvrtka "Mušibegović gradnja" iz Visokog, za koju on nije siguran kako će se snaći jer se dosad nije bavila mostovima. Na koncu je direktor kazao da je JKP spremno uključiti se u realizaciju, ali oko toga je potrebno postići dogovor s navedenom tvrtkom.

Veterinarska stanica Vareš ima 3 uposlenika (Bošnjaka) i njezin je godišnji prihod u 2022. iznosio 69 tisuća KM. Poslovala je pozitivno, ali je direktor **Suljo Abadžija** iznio da pokazatelji za budućnost nisu nikako dobri. Kazao je da se u odnosu na razdoblje prije 5-6 godina stočni fond svih vrsta i kategorija na teritoriji općine Vareš više nego prepolovio.

Dom zdravlja Vareš ima 62 uposlenika, od čega je 46 medicinskih radnika, a od toga 12 liječnika. I ovo izvješće donosi nacionalnu strukturu: Bošnjaka 47, Hrvata 13, Srba 2. U Dom zdravlja periodično dolazi 9 specijalista po ugovoru o djelu i još 4 specijalista koje šalje Kantonalna bolnica. Pokazatelji ove ustanove govore da se i na planu brojnosti stanovništva iz godine u godinu događa opadanje. Unatrag pet godina općina Vareš ostala je bez 800 stanovnika: 2018. je DZ imao 7.050 osiguranika, a na izmaku 2022. imao je 6.257. Što se tiče nataliteta i mortaliteta, unatrag 5 godina situacija je ovakva: 2018. rođeno je 45 beba, u 2022. zabilježeno 30 rođenja, a broj umrlih već godinama se kreće oko 130 godišnje, s izuzetkom pandemijskog vremena kada je 2020. umrlo 156, a 2021. čak 181 osoba. Dom zdravlja je također pozitivno poslovao i, u odnosu na godinu ranije, u 2022. ostvario povećanje prihoda od 10 posto, te dostigao

proračun od 2,9 milijuna KM. Unatoč ostvarenoj dobiti od 95 tisuća KM, i unatoč pohvalama za dobre poslovne rezultate, pri čemu je u opremu investirano 137 tisuća KM, bilo je pitanja oko upućivanja pacijenata da kupe u apoteci npr. igle za infuziju i sl., na što je direktor **dr. Fikret Operta** kazao da to nije službena praksa i da nema nikakvog razloga da se tako postupa, ali je demantiran s par vijećničkih iskustava takve vrste i dao je obećanje da se to neće događati. Istodobno je kritizirao Vijeće i Općinu jer od osnivača za Dom zdravlja izdvojeno je 38,5 tisuća KM, što po njegovoj računici iznosi 0,5 posto općinskog proračuna. Istaknuo je da i kantonalni Zavod zdravstvenog osiguranja kao glavni financijer isto postupa jer Domu zdravlja Vareš uplaćuje 1 posto od svojih prihoda, a ima proračun od 250 milijuna. Bilo je pitanje i u vezi dugih lista čekanja na specijaliste, na što je direktor propustio odgovoriti.

Javno poduzeće "Vareš-stan" iz godine u godinu posluje s gubicima i njegova izvješća ne budu usvojena. Ondje je 12 uposlenih, od čega 7 u administraciji, a 5 je radnika. Iskazan je gubitak od 40 tisuća KM, a ostvareni prihodi u 2022. godini iznosili su 225 tisuća KM. Uspješnost naplate naknada za održavanje zajedničkih dijelova zgrada iznosi 77,7 posto. U isti mah, prosječna starost stambenih zgrada u Varešu iznosi 50-ak godina i ulaganja u održavanje nisu ni blizu adekvatna, kazao je direktor "Vareš-stana" **Ivan Miletović**.

Sanacija uz podršku Vlade RH

Koncem svibnja započete su pripreme za rekonstrukciju gradske komunalne infrastrukture, čime će biti obuhvaćeno asfaltiranje parkirališta u Korovinjićima te sanacija udarnih rupa u ulicama Put mira, Čaršija, Zukići, Selište i Ljevarska. Prema informaciji od **Ermina Muse**, voditelja općinske Službe za prostorno uređenje, vrijednost ugovora je 70 tisuća KM, a rok za izvođenje ovih radova je 90 dana. Asfaltiranje i sanaciju izvršit će tvrtka "City transport" Vareš. Radit će se također i rekonstrukcija stepeništa na Selištu, a vrijednost tog ugovora je 19 tisuća KM. Izvođač je "Mušibegović gradnja" Visoko. Sredstva za ove radove dobivena su od Vlade Republike Hrvatske putem natječaja Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH u iznosu od 300 tisuća kuna, dok će se ostatak financirati iz općinskog proračuna.

Radove na regionalnoj cesti R-444, što podrazumijeva i kolnik u glavnoj ulici kroz Vareš, u okviru ljetnog održavanja izvodi tvrtka "Ame" iz Breze. To financira Kantonalna direkcija za ceste, a spomenuta općinska služba nema informaciju o obimu i vrijednosti radova.

3

Donacija – Za pučku kuhinju u Varešu od dr. Krešimira Mlivočića – 100 eura.

Proizvodnja i trgovina
modnih tkanina i
modne konfekcije

71330 Vareš | ul. Zvijezda 25 (poslovna zgrada Bobovac)
tel./fax: 032 849 300 | e-mail: info@profitex.ba
www.profitex.ba

Nakon sastanka u Općini Vareš

Tematiziran ravnomjerni razvoj

Članovi Vlade Zeničko-dobojskog kantona predvođeni premijerkom Amrom Mehmedić i predsjedateljem Skupštine ZDK-a Dejanom Kovačevićem boravili su 23. svibnja 2023. godine u radnoj posjeti općinama Breza i Vareš, gdje su s općinskim načelnicima i njihovim suradnicima razgovarali o međusobnoj saradnji i zajedničkim projektima. Premijerka Mehmedić je naglasila da je intencija Vlade da posjeti sve jedinice lokalne samouprave gdje građani rješavaju većinu svojih potreba i problema.

– Pred nama je puno posla. Želimo da vidimo koja su strateška opredjeljenja gradova i općina, kako bismo u narednom periodu što kvalitetnije mogli rasporediti raspoloživa sredstva za projekte važne za građane. Imamo resurse, ali moramo raditi zajedno da te resurse što kvalitetnije rasporedimo – rekla je premijerka ZDK-a.

Načelnik Općine Breza Vedad Jusić i njegovi suradnici izrazili su zadovoljstvo dosadašnjom suradnjom s Vladom i resornim ministarstvima, naglasivši da su potrebe građana i jedinice lokalne samouprave u Brezi uglavnom vezane za infrastrukturu.

Najvažniji prioriteti su nastavak rekonstrukcije regionalne ceste R-444, rekonstrukcija mosta preko rijeke Stavnje, izgradnja komunalne i cestovne infrastrukture u poslovnoj zoni, nastavak izgradnje sportske dvorane te izrada prostorno-planske dokumentacije za općinu Breza.

(Tako stoji u sižeu razgovora vođenog u Brezi, a ovdje to prenosimo zato što se govorilo i o regionalnoj cesti koja je jednako važna za Vareš pa je tim više neshvatljivo da općine Breza i Vareš nikad nisu došle na ideju da nastupe zajedno sa zahtjevom da se, kao prvi prioritet, sredi stanje na dijelu ceste od skretanja za Župču do pružnog prijelaza ispod hipermarketa "Bingo", što je dugi niz godina uvjerljivo najlošijih cca pola kilometra na toj cesti., op. prir.)

Članovi Vlade u Brezi su još posjetili pogone "Perutnine Ptuj", koja je jedan od nositelja ekonomskog razvoja općine Breza i jedan od lidera peradarske industrije u BiH, navodi se.

Premijerka Mehmedić je prilikom posjete Općini Vareš i razgovora s općinskim načelnikom Zdravkom Maroševićem i njegovim suradnicima ponovila da je ravnomjeran razvoj jedna od ključnih politika te da je nova Vlada posvećena stvaranju još kvalitetnijih uvjeta za život građana. Naglasila je da je jedan od ključnih prioriteta stvaranje uvjeta za privlačenje investicija te da ulaganje kompanije "Adriatic Metals BH" u Varešu ima punu podršku Vlade ZDK-a, s obzirom na značaj investicije za ovaj kanton i državu BiH, a posebno za općinu Vareš.

– Vlada i resorna ministarstva su na raspolaganju kompaniji, kao i svim drugim investitorima koje ćemo pratiti u dijelu izdavanja dozvola i donošenja potrebnih odluka. BiH treba investicije, a administracija je tu da olakša ulaganja – rekla je premijerka Mehmedić.

Načelnik Marošević je rekao da je ova investicija donijela novu perspektivu općini Vareš te nakon godina stagnacije pokrenula pozitivne procese i vratila život u ovu općinu.

Delegacija Vlade je potom posjetila sjedište "Adriatic Metals BH", gdje su izvršni direktor Alem Logo i njegovi suradnici održali prezentaciju investicije, koja bi u konačnici trebala iznositi oko dvije milijarde maraka.

"Adriatic Metals BH", ranije "Eastern Meaning", dobio je 2013. godine koncesiju za istraživanje i eksploataciju barita, cinka i olova. Uz primjenu svjetskog *know-howa* i visoke standarde, kompanija je za 10 godina projekt dovela u fazu početka eksploatacije koja je planirana za studeni ove godine, kada će broj zaposlenih sa sadašnjih 194 biti povećan na 355, istaknuto je.

Direktor Logo se zahvalio Vladi ZDK-a i resornim ministarstvima na podršci ovom projektu, a posebno je naglasio značaj snažne podrške administracije Općine Vareš.

Press služba ZDK **B**

Zbrinjavanje elektronskog otpada

Ovlašteni operater sistema za upravljanje elektronskim otpadom, ZEOS eko-sistem d.o.o., tijekom svibnja financirao je nabavku i postavljanje 56 kontejnera za male e-uređaje u 35 općina FBiH. Među općinama koje su iskazale interes i izdale potrebne suglasnosti za postavljanje je i Vareš, a kontejner je pozicioniran kod kamenoga mosta.

Kako je objavljeno na službenoj stranici naše općine, u kontejner te vrste građani mogu odložiti sve vrste malih aparata dimenzija 45x45 cm u koje spadaju: laptopi, telefoni, punjači, kuhala, pegle, električne igračke, muzička oprema, alati, različiti instrumenti, drugi kuhinjski aparati i slično.

"Trebamo imati u vidu da je električni i elektronski otpad opasan otpad, te da izaziva različita teška zdravstvena oboljenja i poteškoće u razvoju, u slučaju da se odlaže zajedno s ostalim otpadom ili neadekvatno obrađuje od strane trećih lica bez opreme ili spaljivanjem. Zbog toga je vrlo važno da se prati put gdje je otpad preuzet i gdje on završava", kazao je Emil Šehić, direktor toga društva koje je u ovu akciju sistemskog zbrinjavanja elektronskog otpada investiralo 200 tisuća KM.

Naglašava se da je cilj, pomoću ove besplatne usluge građanima, smanjiti količinu elektronskog otpada na odlagalištima te ga preusmjeriti u "reciklažni sektor naše države, gdje će biti zbrinut u skladu s ekološkim propisima".

S. P. **B**

Deveta međunarodna likovna kolonija u Borovici (ACB 2023) održana je od 3. do 5. lipnja 2023. godine. Otvorena je izložbom minijatura Valentine Ilijevske u maloj crkvi Sv. Mihovila u Varešu. Ilijevska je došla iz Kumanova (Sjeverna Makedonija) i na minijaturama veličine 7x10 cm, kojih je bilo izloženo 46, u kolažima i kombiniranoj tehnici kroz asocijativnu apstrakciju predstavila "kvadratnu božanstvenost". Na otvorenju su se obratili osnivač i voditelj kolonije Stjepan Šimić Pepi, Nikola Šimić ispred udruge "Naš dom Borovica" kao organizatora, i autorica minijatura koja je izrazila zahvalu na pruženoj prilici da izlaže u takvome ambijentu, oplemenjenom stoljetnim ukrašima i umjetninama.

Stara (mala) vareška crkva, odnosno najstarija sačuvana katolička crkva u BiH, koja je povremeno u funkciji galerijskog prostora ili prostora za koncerte klasične glazbe, Ilijevskoj je bila zanimljiva i kao članici Međunarodnog vijeća za spomenike i lokalitete (ICOMOS), budući da se aktivno bavi zaštitom kulturne baštine (trenutno završava magistarski studij konzervacije i restauracije zidnog slikarstva).

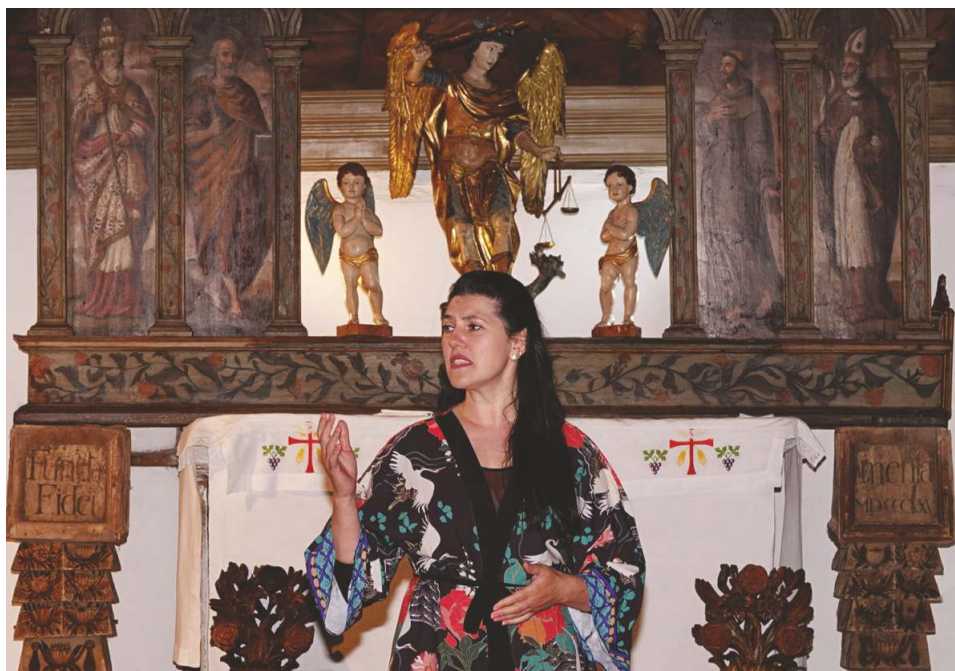
Potom su umjetnici povedeni na Zaru-dje te ugostiteljski dočekani u "Wigwamu", a dan je završio večerom i druženjem na "Mrestilištu" uz glazbenu podlogu.

Sutradan se počinje slikati, a kiša nad Borovicom neumoljiva i ne dopušta nika-ko rad na otvorenom. Na poziv organizatora koloniju dolazi posjetiti književnik Željko Ivanković i susreće likovne umjetnike, s nekima od njih već se i poznaje. Organizatoru i domaćinima Ivanković je sugerirao kome bi i iz kojeg razloga trebali posvetiti narednu, desetu pa k tome jubilaru koloniju. (Prihvaćeno je i o tome ćemo ekskluzivno u nekom od narednih brojeva.)

Toga dana gosti kolonije bili su i dječaci iz vareškog odreda izviđača, koji su uz Pepiju kao mentora imali posebnu radionicu. Dan se za slikare nastavio radno, a nakon večere čekala ih je nagrada u vidu rock koncerta "Taxi benda" iz Zenice. Trojica glazbenika ne priznaju treću dob, gdje bi po svojim godinama pripadali, nego sviraju kao mladići i ostala je upamćena atmosfera iz te noći kao nestvarna: u maloj prostoriji mala skupina ljudi, ali se prolamala od toga, kažu svjedoci, borovička okolica, posuta mjesečevim sjajem.

Nedjelja, završni dan. Uz koloniju su i mještani kojih se tu zateklo, pa pridodaju

Sigurnom stazom prema jubileju

Valentina Ilijevska, obraćanje u vareškoj staroj crkvi

svog raspoloženja. Pred Zavičajnu kuću predvečer konačno stižu gotove slike i grafike, da bi bile izložene unutra u prostoru koji je zadnjih godina malo-pomalo adaptiran. I sve završava još jednim druženjem, uz podjelu darova i zahvalnica.

Na ovogodišnjoj su koloniji sudjelovali i 15 radova Borovici ostavili: Jerca Šantej, Tatjana Mijatović i Klaudia Kolarič (Slovenija), Krzysztof Bartnik (Poljska), Petra Jovanovska (Češka), Mario Parić (Hrvatska), Anja Marić, Kristina Gvozden i Stjepan Šimić (Bosna i Hercegovina) i Valentina Ilijevska (Sjeverna Makedonija). Na grafičkoj i likovnoj radionici kolonije urađena su ukupno 23 formata, s raznolikim motivima i na različitim podlogama. Usput, rečeno, dvoje sudionika – iz Srbije i iz Hercegovine – imali su pehove u dolasku te su morali odustati od puta.

Na kraju treba spomenuti organizaciju i institucije uz čiju je potporu kolonija održana, a to su Zavičajna zajednica Borovičana, Općina Vareš, Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK-a i Federalno ministarstvo kulture i sporta.

Posljednja je na put ispraćena Makedonka Ilijevska, nakon što se susrela i sa župnikom u Varešu, a poslije čega smo je zamolili da iznese svoje dojmove. Njezina izjava slijedi u nastavku:

"Ja želim da se zahvalim za dobiven poziv i sretna sam što sam uspjela tu da dođem, trebaše da bude to pre, ali zbog korone nije moglo. Za nekako da se opravdam, onda donela sam minijature za da se predstavim. Tako sam primljena da mnoge lepe utiske posle toga imam. Posle ta izložba u starata crkva, poradi moja profesionalna deformacija bi da razmotrim nešto i da napišem nešto, a usko vezano je za moje istraživanje pošto rabotam sa devetnaestim stoljećem. To stoljeće je razgovetno dosta, gledam kako u pravoslavnim tako u katoličkim crkvama ima ta jedna floralna dekoracija. Znači, nije to da su kod pravoslavaca samo freske i ikone ili u katoličke crkve samo skulpture i kipovi, nego ima to kao neka tajanstvena nit koja se prepletuva, ti dakle cvetni motivi. A da je stvarno dobro okruženje, to da ne kažem. Tolko mala crkva i minijature kad su predstavljene u nju, beše mnogo ubavo inkorporirano.

U Borovica se beše kako što beše i kako domaćini su gostili i također pastir, župnik to beše odlično. Da odam na Bobovac, ne može zato što kiša stalno je bila, ali sam se potrudila da slikam, da prenesem ideja za to mesto. Čuvstvo od ta tri dena u Vareš i Borovica prenosov na tri platna pa da mi bude dobro ako funkcioniра."

M. Marijanović **B**

Predstavnici Adriatic Metalsa BH na svibanjskoj sjednici

Sjednica uprave s lokalnim odborom

M. Marijanović

Sredinom svibnja 2023. godine u dvorani Općinskog vijeća održana je treća sjednica predstavnika uprave Eastern Mininga d.o.o. s Odborom za suradnju s lokalnom zajednicom. Ovo je drugi saziv tog odbora, izabran nakon što je prvi bio u mandatu tri godine. Odbor se sastaje tromjesečno. O samom sadržaju sjednice može se izvijestiti na klasičan način: pobrojati sve koji su istupali u ime tvrtke i prenijeti što su oni, preko članova Odbora, željeli predstaviti javnosti. Učinili su to i ovoga puta voditelji poslovnih sektora, pružili aktualne informacije tehničkog značaja. Drugi način, koji ne isključuje da se prenese ono što je tvrtka ciljano birala, jest da se pažnja posveti i onome što lokalnu zajednicu više zanima, dotiče, ponekad i zbunjuje, a o čemu se na sjednici izvijesti u jednoj rečenici ili o tome ne bude nijedne riječi.

Na početku formalna obavijest, koja je ovom prilikom iznesena usputno: briše se dosadašnji naziv Eastern Mining i odsad tvrtka nosi ime kao i matična kompanija: Adriatic Metals – s dodatkom – BH d.o.o.

Prije deset godina, kad se Eastern Mining tek pojavio sa svojim subjektivitetom – oni koji nas redovito prate sjetit će se – uradili smo prvi intervju s tadašnjim direktorom projekta Emirom Sudžukom (koji, uzgred rečeno, danas povremeno radi u notarskom uredu u Varešu). Kasnije smo također davali prostora direktorima Milošu Bošnjakoviću i Adnanu Teletoviću. Kakvi su bili odgovori na postavljena pitanja, da to sada ne tumačimo. Svatko se može podsjetiti, analizirati i izvlačiti svoje zaključke jer govorimo o projektu koji je dugoročan pa su sukladno tome i izjave odgovornih sadržale određena obećanja, a kad obećanja završe u tiskovini to popločava stazu povjerenja u kompaniju i s vremenom

se onda pokaže kako je ona popločana.

Upravljački vrh tvrtke prije koji mjesec napravio je novu kadrovsku izmjenu, a nakon Adnana Teletovića trenutni je izvršni direktor Alem Logo. Intervju s njim za list "Bobovac", kad za to bude najpodesniji trenutak, bit će dio našeg kontinuiteta u praćenju rada tvrtke, kao i davanju prostora njenim liderima.

A na sjednici s koje objavljujemo ovo izvješće direktor Logo je kao glavnu vijest obznanio da rudnik počinje s radom 14. rujna ove godine. Zanimljivo je bilo čuti konkretan datum, mada nikoga u Odboru nije zanimalo doznati više o tome. Također je ocijenio značajnim obavljene razgovore s predstavnicima Željeznica Federacije BiH i nadležnim ministarstvom oko stavljanja u funkciju pruge do Vareša i otvaranja mogućnosti za putnički promet, pored uspostave teretnog transporta. I kao treću važnu vijest direktor je prenio da je Vijeće ministara BiH pokretanju rudnika u Varešu dalo status projekta od posebnoga državnog značaja budući da se, kako je kazao, radi o najvećoj investiciji ne samo u BiH nego u regiji, a što bi tvrtki trebalo generalno pomoći da lakše izlazi na kraj s birokratskim i drugim poteškoćama.

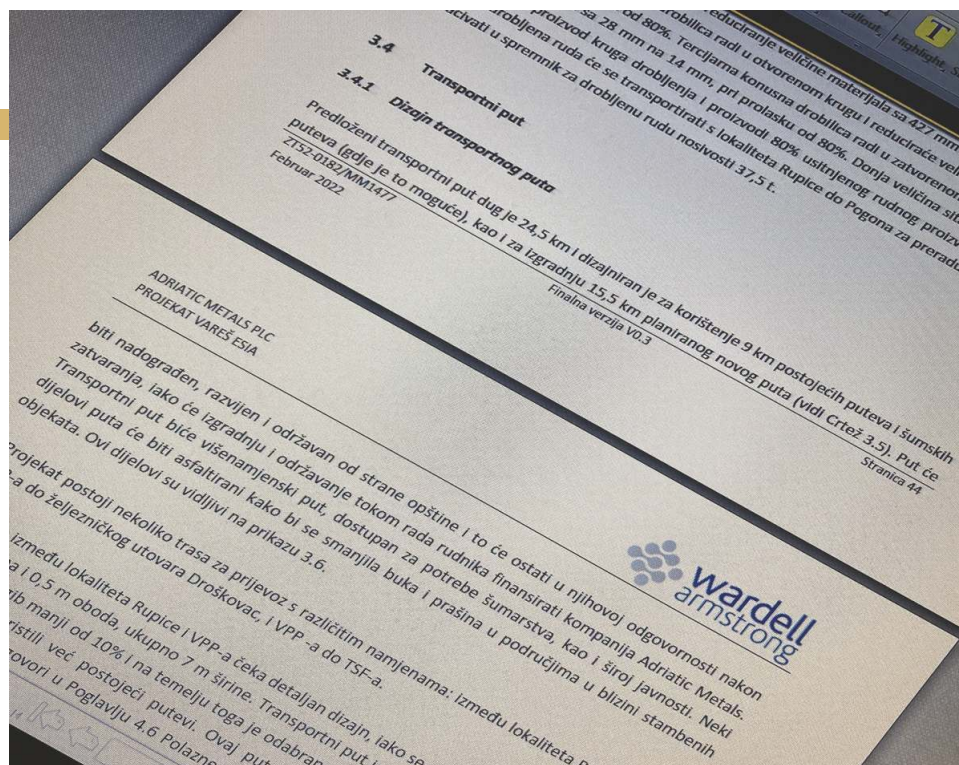
Direktorovi poslovi jesu prije svega strateške naravi i kada se pojavi u lokalnoj zajednici pa s njom podijeli određene najave to bi trebalo pomoći da se pogled podigne i usmjeri ravno u optimističnu budućnost. Realnost, međutim, podrazumijeva i neke međufaze do svijetlih i perspektivnih dana, kakvi se i dalje najavljuju. A o tome pojedini članovi Odbora nisu imali samo pohvale, kao što je uglavnom slučaj, nego i primjedaba. Primjedbe su iznesene od onih koji dolaze iz mjesnih zajednica odnosno (izraz koji koristi kompanija) "s pogođenih područja".

Naime, dosad bi i slučajni promatrač jedne ovakve sjednice uočio da postoje dvije vrste članova Odbora. Osim članova s terena, u Odboru su predstavnici raznih lokalnih udruga, organizacija i ustanova, koji čine većinu u sastavu toga tijela. Oni bi trebali biti glasnogovornici svojih sugrađana, ali na ovakvim sesijama pokazuju suviše malo interesa za to. Kao da se rudnik otvara negdje drugo, što otvara pitanje da li je takav *feedback* i kompaniji zadovoljavajući. To dalje vodi pitanju jesu li ispravni rezoni za popunjavanje (kooptiranje članova) toga tijela, ako se zna da većina tih članova – koje stoga treba i razumjeti – u razdoblju između dvije ovakve sesije nema nikakvih dodirnih točaka ni iskustava s projektom. Sve što oni uočavaju jesu terenska vozila u čestom tranzitu kroz grad i upadljive uniforme uposlenika tvrtke, pa će kod idućeg informiranja opet odvojiti sat vremena "da čuju šta se to dešava" jer druge obaveze i odgovornosti unutar Odbora zapravo i nemaju. Podrži se dnevni red, izglasa nešto ukoliko se i takva aktivnost od članstva očekuje, i to je to. A ima li se "na Odboru" o čemu diskutirati? Predstavnicima tvrtke, tj. menadžerica za društveno odgovorno upravljanje Aida Ahmedović, sama je referirala npr. o tome da su evidentirane "pojačane pritužbe", i od policije i od građana, "na nedolično ponašanje" vozača zaposlenih u tvrtki. Iako nije precizirano, vjerojatno se misli na određeni broj njih jer nisu svi odreda neobazrivi. Dakle, predstavnicima tvrtke informira članove Odbora da se građani učestalo žale, umjesto da članovi Odbora taj problem u ime građana delegiraju pred upravom tvrtke. Nadalje, kada će tvrtka riješiti da ima neki svoj parking u gradu, da njena službena vozila s kojih često kaplje blato ne istiskuju privatna vozila stanara jer ionako je nedovoljno prostora pod stambenim zgradama,

pitanje je koje se sve češće čuje među građanstvom, ali do uha nekog člana Odbora ni ono nije došlo.

Pa i do samih zaposlenika u upravi tvrtke, budući da se kreću među građanima Vareša, dopre sigurno poneka opaska onih koji (vrlo predano, i to volonterski) brinu o emisiji ispušnih plinova i o racionalnosti tvrtke, koji će sugerirati kako je malo neobično primijetiti koliki se broj vozila tvrtke svakodnevno stavi u pogon, a u njima je većinom samo vozač. Ili kako nijedan *pick up* (terenac s tovarnim prostorom) s naljepnicom Adriatic Metalsa još nije viđen da prevozi neki teret, opet samo vozača. Je li ta opaska objektivna ili subjektivna sasvim je nebitno, jer tvrtka ima apsolutno pravo da to dopušta i ne mora oko objašnjavati je li ta praksa ekonomska i ekološki mudra. No, kad se već spominje vozače, a na koje je skrenula pažnju i predstavnicima uprave, treba prenijeti njezino javno obećanje da će sva vozila tvrtke biti (ili su dosad već) opremljena GPS uređajem, što znači da će se pratiti brzina kojom voze. Međutim, neke od tih vozača to i dalje neće naučiti da ne "sijeku" krivine i da one koji nailaze iz suprotnog smjera ne tjeraju u kanal. Iskustva redovnih sudionika u prometu govore da, kod tih jedva izbjegnutih nezgoda, uglavnom ne stignu vidjeti i pribilježiti broj registracije da bi podnijeli prijavu, na što tvrtka iznova poziva. A koji su uspjeli identificirati vozilo, čime se došlo i do konkretnog vozača, potvrđuju da je to imalo efekta i da tvrtka doista nastoji demonstrirati kako se svi njeni radnici pa i vozači imaju vladati po kodeksu, a isto važi i za vozače podizvođača.

Postrožena politika tvrtke po pitanju sigurnosti prometa nije međutim jedini faktor, ima tu pitanja i za samu sredinu, jer to su manje-više lokalni mladići i djevojke, dojučer svi bili nezaposleni i bezidejni, bez ikakva iskustva, a onda se našli u neslućenoj prilici da se pokažu odgovornim i dorašlim za službeno vozilo. Kako je koriste (pojedini od njih)? Ni po taj odgovor ne treba ići do Pogari ili do Borovice. Kad pred zgradom Općine ima na kolniku samo jedna rupa, udarna ali posve laka za obilaženje, kad nema nikoga na cesti da primora vozača pogoditi baš u nju i kad mladić za upravljačem jednoga od tih velikih praznih tovarnih terenaca s crnim sunčanim naočalama bez ikakva razloga bubne (dovoljno jasan izraz) usred te udarne rupe, onda je to pokazatelj nečega. Srećom, poslije je zakrpljena, ali takav primjer, koliko god banalan bio, govori da bi se u pogledu radnog odgoja zaista imalo puno napredo-

vati. Međutim, odgovor i na to ponovo je jasan: tvrtka plaća popravke, pa ako bilo kom prolazniku smeta vidjeti takav odnos neka okrene glavu jer ga se u konačnici ne tiče. Ni u džep mu, ni iz džepa – stara bosanska (pre)poruka, iako to zvuči društveno neodgovorno, evo da to kažemo jezikom tvrtke. A kakvih sve rupa i rupetina ta vozila vide do Rupica iznad Borovice, kao da jedna zaobidena usred grada predstavlja neku uštedu... – možda je i to nekome misao vodilja.

Tvrtka stalno ističe svoju transparentnost i treba cijeniti ponudenu mogućnost da se s njom razgovara o disciplini vozača koji za nju rade. Premda, za posljedicu bi to moglo uroditi i određenim antagonizmom, ako već nije, između vozača i onih koji se žale na njih. A riječ je još uvijek o putničkim vozilima tvrtke i tim kamionetima, pa ako tim vozačima sami propisi nisu dovoljni nego im trebaju i restrikcije, postavlja se pitanje što će tek biti kad krenu i kamioni te izađu dijelom i na javne ceste. Zato je ipak ohrabrujuće da tvrtka nastoji disciplinirati one kojima je radne i vozačke discipline potrebno.

No, zbog zabavljenosti dijela građana tom pruženom prilikom da nadziru provodi li se kodeks ponašanja, makar se sve događa uz glavnu cestu pa dokonom prolazniku nije ostavljen izbor nego da povazan motri i opaža, gubi se fokus s nekih često važnijih pitanja, koja ustvari nitko i ne postavlja. Ono čega fali jesu npr. informacije o transportnoj ruti. Radovi na dionicama od Rupica do Igrišta (Lot 1) i od Igrišta do regionalnog puta R-444a u Bukovici (Lot 2) u tijeku su, izneseno je u jednoj rečenici. Te dionice, budući da prolaze šumom i nenaseljenim područjem, nemaju drugog značaja osim industrijskog i javnosti su svakako neintere-

santne. Dionice označene kao Lot 3 i Lot 4, od Bukovice preko Semizove Ponikve do rudnika u Smreci i izlaska na regionalni put R-444, nisu na sjednici ni spomenute. Navedeno selo, koje spada u pogodena područja, nema svoga predstavnika u Odboru, kao što ga nema ni Bijelo Borje gdje na velikom širenju trase (Lot 5) radovi traju već pola godine. Dalje, niti je tko upitao, niti je tvrtka (onako od sebe, kao što je iznijela problematiku s vozačima) informirala Odbor, pa preko njega i javnost, o tome hoće li dionica od Podtisočaca do Bijeloga Borja biti asfaltirana i da li se zaista odstupa od projekta. Na jednome nedavnom sastanku, održanom na zahtjev stanovnika tog područja, predstavnici tvrtke su, po riječima prisutnih, obznanalili da nema novca za tu svrhu. Mještani asfaltiranje nisu tražili, ali jesu očekivali odnosno povjerovali obećanju budući da se od prvog predstavljanja transportne rute od najviših predstavnika tvrtke, pa i same kompanije, to u par navrata najavljivalo. Tako je uostalom navedeno i u Procjeni utjecaja na okoliš i društvo (engl. ESIA), u Poglavlju 3 na str. 44 (u tekstualnom dijelu) i str. 47 (u grafičkom prikazu s mapom u podlozi). Taj krovni dokument prošao je javnu prezentaciju, a potom je građanstvu ostavljeno 60 dana za primjedbe, sugestije i pohvale. Pohvala je bilo, i poneko pitanje se našlo, ali u vezi asfaltiranja određenih dijelova transportne rute (kroz naseljena područja) nitko nije ništa ni dodao ni oduzeo onome što je kompanija sama sebi zadala, a lokalnoj javnosti obećala. Nadasve, prilikom prezentacije Studije (ESIA) predstavnice tvrtke istaknule su da se jako vodi računa o danim obećanjima lokalnoj zajednici, čak i ako su ona usmena. U tom smislu postoji tzv.

commitment register (registar obaveza) i unutra je evidentirano svako obećanje, rečeno je tada.

Trenutne neizvjesnosti oko transportne rute članovima Odbora ili su nepoznate ili nevažne. Uloga Odbora ostala bi na ovoj sjednici do kraja statična i formalna da se, kako je već prije spomenuto, nisu oglašili oni koji dolaze s terena. Ispred borovičke mjesne zajednice u rad Odbora uključen je Grga Vukančić, koji je vjerojatno i najaktivniji član, ali s razlogom. On je iznova podsjetio na svoju konstruktivnost i kooperativnost, naglasivši da je dokazao i dobronamjernost tako što je kompaniji pomogao oko nekih prijedloga i rješenja koja su značila određene financijske uštede. Zbog toga je bio slobodan javno ukazati i na neke čudne odluke kakve se ne bi očekivalo od inženjera koji projektiraju ili pak predvode poslove uz lokalne ceste i na samim cestama. Za primjer je uzeo radove na kopanju kanala za polaganje energetskih kabela kroz Pogar (na kojima se u tom trenutku počelo raditi) i spomenuo sporednu ali znatno povoljniju putnu trasu preko Barice kojom se moglo položiti kabele. Ta je trasa, po Vukančiću, kraća oko 300 metara jer nema zavojâ, za razliku od glavne uz koju se kopa, što je moglo donijeti trostruku dobit: uštedu vremena, uštedu sredstava i manje problema svakodnevnog prometu, koje je kompanija stvorila i stanovništvu i sebi pogotovu. Nije mu jasno kako nitko nije došao na pomisao da uopće uzme u razmatranje tu sporednu trasu. "Znači imate viška para, a te pare, da su uštedene, moglo se uložiti u sanaciju puta kroz Pogar", kazao je Vukančić, makar ništa od toga nije u njegovoj nadležnosti. Milijan Pašalić, predstavnik MZ Pogar, također je bio mišljenja kako bi se kroz komunikaciju s mještanim, umjesto da ih se ni za što ne pripita, neke pogreške ili krive procjene

sigurno izbjegle. Primjedbu s terena donio je i Osman Ibrišimović, a odnosila se na način rada ŠPD-a kao kooperanta na poslovima uklanjanja šumskog pojasa uz putnu trasu.

Na opaske o trasi kanala za polaganje kabela preko Pogari iz tvrtke se nisu osvrnuli, a obećali su da će komunikacija s lokalnim stanovnicima biti poboljšana. Druga je Vukančićeva primjedba bila na način popravljivanja ceste. On je i oko toga otvoreno kazao da mu djeluje kao sasvim pogrešno "zatezati" mekani zemljani sloj, koji bježi ispod kotača na sve strane, umjesto da ga se naspe i uvalja. Ne može to razumjeti čak ni kao privremeno rješenje, pogotovu u razdoblju nepovoljnih vremenskih prilika sa svakodnevnom kišom već par mjeseci.

No, nisu to mogli razumjeti ni oni koji su privatnim vozilima proteklih mjeseci pokušavali stići neoštećenog podvozja do Bijeloga Borja, gdje imaju posjede do kojih u pojedinim fazama radova jednostavno nisu mogli proći, a prije kolosalnog proširivanja imali pristojnu seosku cestu. Sad imaju po širini gledano aveniju, a po čvrstini podloge još ne znaju kako će to naposljetku izgledati. Saznajemo, pojedini su zbog toga upućivali dopise, e-maileve, izražavali negodovanje, direktno se obraćali tvrtki, a neki taj problem iznose i nama.

Iz tvrtke su zamolili za strpljenje i razumijevanje, kazali da nije uvijek sve po planu, dodatne probleme stvara i kiša, bit će sve dovedeno u red... Kompanija dakle ima zadnju riječ, stekla je prava sukladno koncesiji, a smatra da njezina tvrtka kompetentne ljude ma koliko se stanovništvu nekad činilo da neki radovi ne odaju previše stručnosti i iskustva nego su nalik na vježbanje. Pod pojmom stanovništvo nije baš amorfn masa, kako se običava misliti, a kompanija ističe da to zna i uvažava, da osluškuje, da joj je do

O trenutnim radovima

Tvrtka Adriatic Metals BH trenutno izvodi radove na iskopavanju kanala za polaganje energetskih kabela kojima će osigurati napajanje rudnika i postrojenja na lokalitetu Rupice iznad Borovice. Dosad se, kada je riječ o radovima uz javne ceste, ulice i lokalne putove, stiglo od trafostanice u Vareš Majdanu do bivše separacije i od lokaliteta rudnika do Bara na Pogari (te se nastavlja prema Pobrinu Hanu). Istodobno su u tijeku radovi na potezu od ulice Pruga do Kote, koji bi po najavi trebali biti završeni koncem lipnja.

Iz tvrtke su također objavili da će u naredna četiri mjeseca (od 5. lipnja do 5. listopada) dolaziti do izmjena u režimu prometovanja na regionalnoj cesti R-444a (Vareš-Pogar-Luke-Kakanj) i da će se mjestimično promet odvijati naizmjenično jednom trakom, uz postavljanje privremene signalizacije. Razlog tome je "izvođenje radova na izgradnji javnog puta Rupice-Tisovci". Radi se i sanacija vijadukta, koja bi trebala biti završena do polovice srpnja.

Krenulo se od 1. lipnja i u realizaciju projekta čišćenja te osposobljavanja željezničke pruge od Podlugova do stanice u Vareš Majdanu. Radovi bi trebali trajati tri mjeseca, tako je barem planirano. Pruga će se koristiti za transport rudnih koncentrata iz Vareša prema luci Ploče, a, kako se navodi, Željeznice Federacije definirat će opseg usluga druge vrste, što bi vjerojatno značilo da će se razmotriti mogućnost i isplativost putničkog prometa.

lokalne zajednice iznimno stalo, pa stoga ima i taj odbor da on bude spona. No, i onda kad je Odbor (preko tih pojedinih terenskih članova) aktivan i donese zaključke koji uđu u zapisnik, to ne znači da je nešto automatski riješeno. I na to je već na početku sjednice imao primjedbu Grga Vukančić, postavljajući pitanje što je s realizacijom. Pružen mu je odgovor da su atmosferske prilike usporile ili onemogućile određene vrste radova (koji se tiču područja Borovice), ali da će nesporno biti izvršeni.

Dakle, za razliku od prigodno izgovorenog, problem nastaje s činjenicom da zapisano ostaje. Ispostavilo se da je Vukančić od onih (malobrojnih) koji zapisano shvaćaju ozbiljno i pitaju za dosljednost.

B

– Nisu mogla biti posječena i iskorištena?

Postavljanje scenografije na Bobovcu

Uzvratni posjet iz Jajca

M. Marijanović

Povodom Svjetskog dana kulturne raznolikosti za dijalog i razvoj u Varešu je 21. svibnja održana manifestacija "Susret kraljevskih gradova – Bobovac 2023". Organizator ovog događaja bila je Općina Vareš u suradnji s Misijom OESS-a u BiH i Općinom Jajce. Uz domaćine iz vareške općinske administracije odnosno sektora koji pokriva kulturu i turizam, susretu u Varešu nazočila je delegacija Općine Jajce predvođena načelnikom Jajca Edinom Hozanom i predsjedateljem Općinskog vijeća Jajca Josipom Topićem.

Ovo je drugi susret kraljevskih gradova Jajca i Vareša s ciljem podizanja svijesti o važnosti upravljanja srednjovjekovnom baštinom, te međusobnog upoznavanja i uvezivanja institucija, općina i gradova koji baštine srednjovjekovne utvrde i nacionalne spomenike na svojim prostorima. Prvi je susret održan 24. svibnja prošle godine, kada je domaćin bilo Jajce.

Riječi dobrodošlice u Vareš i na ovogodišnju manifestaciju uputio je načelnik Zdravko Marošević s ponosom ističući da Bobovac, iako je teritorijalno vareški, zbog svoga značaja treba biti baština, ali i odgovornost svih u Bosni i Hercegovini.

Jajački načelnik Hozan još jednom je pozdravio ideju okupljanja kraljevskih gradova i istaknuo da je historijski turizam u Jajcu već uspješna priča: "Turizam je ozbiljna privredna grana koja donosi dobit, ali je u isto vrijeme lijepa i čista privredna djelatnost. Ovu našu ideju trebamo ozbiljno shvatiti, krenuti sa upoznavanjem, približavanjem jednih dru-

"Obilježavanje Svjetskog dana kulturne raznolikosti za dijalog i razvoj poklapa se s datumom kada je Bosansko kraljevstvo 1463., dakle prije 560 godina, živjelo svoje posljednje dane. Kako bismo oživjeli kulturu sjećanja, želimo svim ljudima dobre volje, koji pohode ovaj kraljevski grad, da Bobovac ponesu u svojim srcima kao zajedničku baštinu i kao simbol ljubavi za izgradnju bolje budućnosti Bosne i Hercegovine", istaknuo je za naš list direktor Centra za kulturu i edukaciju Vareš i koordinator manifestacije održane na Bobovcu Stjepan Šimić.

gima, unaprijeđivanju međusobnih odnosa i tek kad sami postanemo svjesni onoga što imamo ispisat ćemo lijepu, drugačiju priču o našim gradovima", kazao je on.

Sudionike susreta pozdravio je i Igor Nadera, voditelj Terenskog ureda OESS-a u Travniku, izražavajući zadovoljstvo što prisustvuje ovakvom događaju, uz želju da inicijativa nakon Jajca i Vareša privuče druge slične sredine.

Zatim je u okviru susreta upriličena prezentacija Projekta revitalizacije kraljevskoga grada Bobovca, o čemu je govorio profesor Filozofskog fakulteta u Zenici dr. sc. Mirza Džananović, dok je o izazovima upravljanja kulturno-povijesnim naslijeđem Bosne i Hercegovine, s osvrtnom na kraljevski grad Bobovac, izla-

U sklopu programa na starome gradu Bobovcu gosti su se mogli družiti s kostimiranim likovima viteza, dželata i sličnih koji su došli s tri strane – iz Jajca (Jajački vitezovi), Ljubuškog (Ljubuška garda) i Prijedora (Rusag) – te na lokalitetu Bobovca postavili pristajuću scenografiju: razapeli šatre i razvili barjake, izložili štitove i replike oružja i oruđa iz srednjovjekovnog arsenala. Također, oni su večer prije u organizaciji vareškog Centra za kulturu i edukaciju prodefilirali ulicama Vareša. Na Bobovcu je, za kraj programa, nastupio ansambl "Fugato" iz Zenice pridodajući dašak srednjovjekovlja u glazbenom smislu.

ganje imao direktor Zavoda za zaštitu spomenika Federacije BiH mag. arh./pov. Ante Vujnović.

Za Jajčane je susret u Varešu bio prilika da predstave svoje turističke potencijale, iskustva, projekte i sadržaje koji su uvelike otvorili vrata brojnim turistima u Jajce, o čemu je govorio direktor Agencije za kulturno-povijesnu i prirodnu baštinu i razvoj turističkih potencijala grada Jajca Anto Brtan.

Nakon razmjene darova iz općinske dvorane u Varešu domaćini i gosti uputili su se na lokalitet kraljevskoga grada Bobovca, gdje je održan je kulturno-zabavni program s performansom viteških skupina iz Jajca, Ljubuškog i Prijedora. U okviru programa nastupili su KUD "Jajce", KUD "Stari grad Jajce" i Gradski duhački orkestar/Limena glazba Jajce.

Gosti i sudionici manifestacije imali su priliku obići mauzolej Kotromanića i branič-kulu na Visu. Domaćini su uzgred pripremili prezentaciju suvenira i tradicionalne, srednjovjekovne gastro ponude u organizaciji članica i članova OI "Zvijezda" Vareš, UG "Izvorno vareško", Foruma žena Strica-Zarudje, BZK "Preporod" Vareš, UG "Čuvari bosanske krune", Udruženja žena za ruralni razvoj "Zvijezda Vareš" i LD "Zvijezda".

U odjavi programa upućena je oficijelna zahvala svima koji su došli na Bobovac, a posebno načelnicima iz općina Kakanj, Srebrenik i Ključ, koji su se također priključili odnosno odazvali pozivu upućenom na adrese 11 općina. "Želja nam je da ova manifestacija postane tradicionalna i da se održava svake godine u jednom od gradova koji su baštinici srednjovjekovnog kulturnog blaga, a sve s ciljem da kulturno naslijeđe postane prepoznatljiv dio turističke ponude lokalnih zajednica", rečeno je na kraju.

Od kraljevskog do prosjačkog

Piše **M. Marijanović**

Kraljevski grad Bobovac – otkako mi o njemu pišemo i situaciju na njemu pratimo, a činimo to već tri desetljeća i jedini smo u tome konzistentni (što je i svojevrstni dug prema nazivu koji mjesečnik nosi) – preturio je raznih akcija i manifestacija, parada i šarada, a ideja... svih vrsta – od obnoviteljskih do eksploatatorskih. Za državu, treba i to znati, on (službeno) nije postojao do 6. studenog 2002. godine kada je nacionalnim spomenikom proglašeno "Povijesno područje – srednjovjekovni kraljevski grad Bobovac, općina Vareš, FBiH". U tome proglašenju precizno se navodi pridjev kraljevski i naznaka da je grad na području vareške općine. Zašto je to važno, vidjet će se do kraja teksta.

Kad se malo sleglo stanje iza ratnih sukoba, vođenih i u blizini Bobovca, godine 1999. zatekli smo ga i dokumentirali, sjetit će se redovni čitatelji, obijenih vrata i s ovcama u kapeli odnosno mauzoleju Kotromanića pretvorenog u štalu, dok se na jarbolu vijala zastava i na njoj grb s ljljanima. (vidi br. 55-56) Evidentirali smo zatim da se Vojska Federacije, uz opasku da su to bili samo pripadnici hrvatske sastavnice jer su drugi eskivirali, sviješću ministra kulture u Vladi Federacije Dubravka Lovrenovića i zapoviješću ministra obrane Mije Anića, angažirala u krčenju šikare i ostaci Bobovca napokon su se mogli ugledati u svojoj preostaloj ljepoti. (vidi br. 79-80) Došlo zatim vrijeme da se očisti i središnja grobnica u kapeli, što je kao svoju prvu aktivnost učinila vareška nevladina udruga "Kraljevski grad Bobovac" uz podršku tadašnjeg općinskog načelnika Hamde Fatića. (vidi br. 117). Navedena udruga kao sljedeći korak prikuplja donatorska sredstva, a nadležni federalni Zavod angažira stručnog suradnika dipl. ing. arh. Pavla Mašića te izdaje suglasnost na njegovo idejno rješenje muzeološke postavke u mauzoleju koja se instalira ujedno s popločavanjem izmrvljene i prašnjave zemljane podloge. (vidi br. 143) Da se sve to unazadi kapela je obijena i pretrpjela je novo demoliranje, ali policija je efikasno utvrdila da su počinitelji bili maloljetnici iz Mijakovića, a sanaciju je platio potpredsjednik Federacije Mirsad Kebo, iz osobnog poriva. (vidi br. 156)

Ovih četiri-pet činjenica dovoljno je da se shvati kako je Bobovac tretiran nakon ratnog preustroja bh. društva.

Desetak godina nakon rata Bobovac ipak otkrivaju šire društvene inicijative tipa "Spasimo Bobovac", uključuju se institucije, potpisuju protokoli, planiraju se studije itd. I traje to sve do današnjih dana kada se još uvijek o studijama države prezentacije i predavanja, kao na posljednjem okupljanju u povodu "Susreta kraljevskih gradova" u Varešu 21. svibnja o. g.

Poticaaj za takav susret i za najnoviju akciju oko Bobovca došao je od OEES-a, iz terenskog ureda u Travniku. Malo netipično, budući da je ta europska organizacija fokusirana na sigurnost, na suradnju i demokratizaciju, provedbu izbora, vladavinu prava, kontrolu naoružanja i, tek negdje na kraju popisa, na zaštitu okoliša. Kulturno-povijesne baštine unutar odrednica te misije nema. Ali nebitno je otkud dolazi; domaćim vlastima poticaja stalno treba.

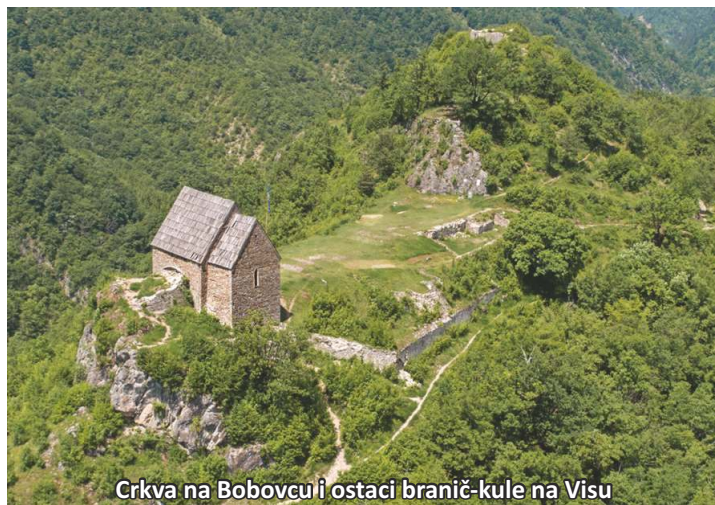
Na početnom slajdu prilikom izlaganja u vareškoj općinskoj dvorani sve gore navedeno potvrđeno je već samim naslovom: "Revitalizacija Bobovca – novi početak". Naznačeno je zatim: "Nova inicijativa za revitalizaciju Bobovca pokrenuta je u lipnju 2022., uz partnerstvo Misije OEES-a, Općine Vareš i Odjela za kulturne studije Filozofskog fakulteta Zenica". Temeljem toga, 25. listopada 2022. u Varešu je održana konferencija "Revitalizacija grada Bobovca u kontekstu iskustava lokalnih zajednica u upravljanju lokalnom baštinom".

"Potrebno je pokrenuti nadležne institucije s državne razine kako bi prepoznale značaj ovog mjesta s kojeg potiče naša državnost. Druge države (misli se pritom na članice OEES-a) prepoznale su važnost Bobovca i bogatstvo koje imamo, a na nama je samo da to provedemo u djelo uz pomoć svih relevantnih institucija", rekao je načelnik Marošević tom prilikom, a bio je to zaista skup nadležnih i relevantnih, s raznih razina vlasti te iz nevladina sektora. Čule su se korisne ideje, iznesena iskustva iz Jajca, Tešnja i Visokog, gradova koji su srednjovjekovno naslijeđe, svaki na svoj način, stavili u pogon odnosno u funkciju stvaranja profita.

Nakon te konferencije održane prošle jeseni nadležni federalni Zavod za zaštitu spomenika izradio je program konzervatorsko-restauratorskih radova na Bobovcu, podijeljen u tri faze. Prva uključuje tri stavke: radove na sanaciji pristupnih komunikacija s pratećim sadržajima, sustavna arheološka iskopavanja i izradu projektne dokumentacije konzervatorsko-restauratorskih radova te revitalizacije kompleksa. Faza dva podrazumijeva izvođenje konzervatorsko-restauratorskih radova na ostacima objekata, a faza tri opet ima tri segmenta: radove na uređenju pješačkih komunikacija unutar kompleksa, hortikulturno uređenje i iluminaciju (osvjetljavanje). Troškovi su procijenjeni na 1,18 milijuna KM od čega je 450 tisuća predviđeno za konzervatorsko-restauratorske radove. Trenutno je u tijeku prikupljanje 120 tisuća KM za izradu projektne dokumentacije i osigurana je otprilike polovica tog iznosa.

Dok se sredstva za Bobovac tako, pomalo proseći prikupljaju, na internetskim portalima pojavila se ovakva vijest: "Dvorac Lothara von Berkasa koji se nalazi na Starom gradu Ostrošcu (kod Cazina) uskoro će biti obnovljen i to nakon što je Vlada Unsko-sanskog kantona za ovaj projekat izdvojila 2 miliona KM." Taj kanton ima proračun od 335 milijuna KM i 273 tisuće stanovnika, a naš Zeničko-dobojski je s 540 milijuna proračuna i 364 tisuće stanovnika, dakle, ekonomski jači. Može li mu se stoga netko obratiti da izdvoji npr. deset puta manje nego USK, što bi iznosilo 200 tisuća KM (i ne mora direktno uložiti na slavni Bobovac, jer možda stvarno nije bitan kao taj Ostrožac) već da se barem uredi regionalni put R-444a? Koristilo bi to i samom Kantonu, da se prirodno blago s područja općine Vareš lakše odvozi prema Kaknju i dalje.

Prilikom iznošenja planova o radovima na Bobovcu i oko njega, koji bi uz sigurne izvore financiranja i dobro osmišljenu dinamiku

Crkva na Bobovcu i ostaci branič-kule na Visu

Uz zabavni dio programa na platou kod bobovačkog mauzoleja upriličeno je i kratko edukativno predavanje o povijesti i značaju Bobovca, a održao ga je doc. dr. Dženan Dautović, povjesničar i kustos Zavičajnog muzeja u Travniku. Kako je rekao u izjavi za naš list, nije mogao odoljeti da baš ondje na lokalitetu Bobovca prvi put javno iznese podatak koji je svjež i za historiografiju BiH. Naime, za njegova nedavnoga znanstvenog boravka u Vatikanu u tamošnjem arhivu nađeno je u jednom pismu Pape Pija II. iz 1461. godine da se spominje grad Bobovac i u njemu crkva posvećena Duhu svetom.

U Zborniku radova o fra Anđelu Zvizdoviću (2000.) antropologinja Maja Lovrenović, na temelju artefakata nađenih u gotičkoj crkvi na Bobovcu, objavila je kao indiciju da je zdanje najprije moglo biti posvećeno sv. Mihovilu.

"Revija" srednjovjekovnih kostima (Bobovac, 21. svibnja '23.)

mogli uzeti najmanje još koju godinu, usporedo se Varešu malo pokazalo u kom pravcu bi se s Bobovcem moglo turistički razmišljati i kako to razvijati. Pritom se nehotice pokazalo i kako ne treba raditi. Objasnit ćemo do kraja teksta i to.

Zamišljeni koncept, a i naslov manifestacije (Susret kraljevskih gradova), pokazao je vrlo rano svoje manjkavosti. Za početak, udruge Vareša i Jajca predstavile su se jedne drugima, kulturni radnici i turistički referenti razmijenili poneku, no dalje od toga nije se ostvarilo ništa budući da su i u gradu Varešu, a posebno na Bobovcu, domaćini i gosti, organizatori i izvođači, uglavnom bili publika sami sebi. Vrlo je malo došlo onih koji bi to popratili. Do Jajčana nije.

U društvo "kraljevskih gradova" u sklopu ove inicijative pozvani su također: Visoko, Kakanj, Tešanj, Travnik, Donji Vakuf, Fojnica, Srebrenik, Ključ, Stolac, Zenica, Ljubuški. Tim povodom na Bobovac su došli, da vide o čemu je riječ i kako to izgleda, načelnici Kaknja, Ključa i Srebrenika. Međutim, nije li trebalo napraviti distinkciju između kraljevskih i ostalih srednjovjekovnih gradova. Kojekakve utvrde, makar u vlasništvu vlastele ili kralja samoga, gdje je on svraćao da ga posada počasti večerom i posluga okupa pa da sutradan odjaše dalje, još i nekako mogu spadati pod pridjev kraljevski. Ali kamo će ostale?

U ovoj inicijativi ili je posrijedi površnost ili se namjerno zanemaruju kriteriji. Krenimo od sebe: Vareš je kraljevski grad koliko i Kakanj. Ali može se razumjeti da je Vareš uvršten u taj krug na konto Bobovca, a Kakanj zbog Kraljeve Sutjeske ili da se ne naljuti. Od Kozograda iznad Fojnice jedva ima ikakvoga traga, pa i ona nema čime parirati. Tvrđava Prusac kod Donjega Vakufa nema čak veze s bosanskim plemstvom kamoli kraljevstvom. I tako dalje.

U svakom slučaju, među preko 250 srednjovjekovnih utvrda na tlu BiH, samo je jedna u kojoj se čuvala kraljevska kruna, riznica i arhiva. Kapitalno je, mada ne i kapitalizirano, da je Bobovac u toj ekipi – kako se to danas običava bolje objasniti na engleskom – premium.

Jajcu pridjev kraljevski stoji. I ono je tu činjenicu uvidjelo, pa već odmaklo i održava manifestaciju "Dani srednjovjekovlja". Predstavnik tamošnje agencije koja vodi turistički posao iznio je koliko oni festivala godišnje organiziraju i koliko mnogo posjetitelja privuku. Imaju i udrugu "Vitezovi kraljevskoga grada Jajca" koja je uključena u razne aktivnosti izvan Jajca, te često gostuje i na sličnim promenadama u Hrvatskoj. Prije njih svoje su vitezove osnovali i opremili Prijedor, Banja Luka, Ljubuški i Stolac. Kad smo već kod Stoca, oni također na starome gradu Vidoškom održavaju srednjovjekovni sajam pod nazivom "Stolačka tarča". I Jajčani i Stočani ozbiljno to i maštovito reklamiraju, osmislili performanse, izradili rekvizite. Posjetitelji se broje tisućama i to govori da je srednjovjekovlje postalo komercijalni hit.

Ideja da se susreću gradovi nad kojima se uzdižu srednjovjekovne utvrde, bile one kraljevske ili ne, tek će zaživjeti

ako se nakon Jajca i Vareša pojavi sljedeći domaćin. Ali ti su međugradski susreti bez jasnog pravca i ne služe nikome da nešto zaradi. Da barem troškove pokrije. Otići nekome, ponijeti oklop i mačeve da se tamo obavi slikanje, može se jednom. Zato je logično da će se gradovi radije okrenuti svaki sebi i poraditi na tome da svoje manifestacije ojačaju, na čemu su neki (kao što se pokazuje) samostalno uspješno radili pa mogu i nastaviti.

Vareš je već u startu zakasnio. Prvo zbog indolentnosti. Kako drugačije objasniti da na susret s Jajčanima u Općini, a ni na Bobovac pogotovu, nisu došli ni svi oni kojima je to što nadležnost što služba; nisu jer tko je na proračunu taj nedjeljom ne radi, neće čak ni da pribiva nečemu. Dakle, morat će turizam k nama navratiti radnim danom, u radno vrijeme i da još pripazi kad je pauza. Drugo, Vareš je u problemu s funkcioniranjem u vlastitoj sadašnjici, zbog sve manjeg broja ljudi a osobito aktivnih i sposobnih, tako da bi se teško mogao pozabaviti oživljavanjem srednjovjekovlja. Treće, kad se svemu pridoda spoznaja gdje je Bobovac, koliko je put do njega loš i koliko je sam lokalitet zahtjevan kad se na njemu nešto organizira, onda se nastavak kulturno-povijesnih i turističkih improvizacija čini jedino izvjesnim, i gotovo sigurnim.

Pogledajmo na kraju kakve je ocjene u izrađenoj studiji Bobovac dobio za postojeće stanje. Za atraktivnost: 9 od mogućih 10. Sasvim jasno. Za pristupačnost: četvorka. Za prateće turističke objekte: jedinica. Znači, ponavljati razred. I za promociju: čak dvica. Čini se da je nategnuta. Vareš pritom ima nekoliko zaposlenih na bavljenju turističkim potencijalima.

Što bi stoga ostalo Bobovcu u danoj situaciji? Kako ga uključiti u trendove? Kako uopće hvatati priključak ako će se u isti mah raditi na njemu, na restauraciji, na novim iskopavanjima itd. Možemo jedino sašiti kakve oprave i odjenuti neko dvoje, okruniti ih pa poslati kao kralja i kraljicu sa stolnoga Bobovca, da obilaze staro kraljevstvo i gostuju po tim festivalima sve dolje do Huma. Mogli bismo da nije kasno i za to, već su se u Jajcu tome dosjetili tako da...

A možda je i bolje ostaviti Bobovac da spava. Na putu navodnog čuvanja i njegovanja kulturno-povijesne baštine u program srednjovjekovnih manifestacija "udrobe" se i točke koje su stvarno neprimjerene. Na Stocu, primjerice, trbušna plesačica. Ne treba poricati da toga na dvorima u ono doba nije bilo, ali uz jeftine taktove današnjeg folka... Promašaj i neukus. Na Bobovcu smo imali ovom prilikom gostujuće folklorashe i isto tako igre i napjeve koji su mimo svakog dočaravanja srednjeg vijeka. Točku na "i" stavila je činjenica da se sve to (premda podudarno) događalo baš 21. svibnja i da se pritom nitko nije sjetio podatka da je, prema povijesnim izvorima, toga dana prije 560 godina Bobovac gorio, kao ni predodžbe da su okolo ispred topota kopita, njske konja i urlika janjičara bježale žene i djeca koja vrište, da su padali posljednji branitelji grada probodeni strijelama, sasječeni sabljama ili pod udarcima topuza...

Ispace taj dan svečano proslavljen.

Što je to u selu Diknjići pa su ondje ponikli najveći (ostvareni) vareški talenti u nogometu, do danas nije objašnjeno. Činjenica je tek da su iz ovog sela potekli... da krenemo nabrajati otraga, od najmlađeg – Ivan Božić (ostvario međunarodnu karijeru, najviše igrao u Hrvatskoj, jednom nastupio za reprezentaciju BiH), Boško Franjić (vratar NK "Vareš" i omladinski reprezentativac BiH, poginuo u ratu 1993.), Rajna Jelić (igrala za ŽNK "Željezničar" Sarajevo i za ŽNK "Loto" Zagreb), a prije nije za iste klubove zaigrala je Katarina Božić i zapravo "prokrčila" put. No, Katarina je ostvarila i nekoliko nastupa za selekciju Jugoslavije, u ono doba zemlje s preko 20 milijuna stanovnika. Njezin je nogometni domet stoga bio nesumnjivo najveći i evo konačno njezine životne priče na stranicama našeg lista.

Priča Katarine Božić u pojedinim životnim momentima doima se prilično nestvarnom. S obzirom na njezin krajnji domet u nogometu, očekivalo bi se da je sportsku karijeru započela među pionirkama nekog kluba. Ali ni blizu. Naime, potkraj 1960-ih, u bližem okruženju nije bilo ženskog bavljenja nogometom ili se takve klubove tek osnivalo. To hoće reći da je Katarinin trening bio ono za što se u seoskoj svakodnevnici koristilo izraz "ganja loptu". Ali igrala je ravnopravno sa seoskim mladićima, većinu njih nadmašujući po vještini i osjećaju. U svom kazivanju prisjeća se da su imali igralište na rudničkoj aldi nadomak selu (alda je germanizam koji dolazi od riječi *Halde*, a odnosi se na rudnički plato za odlaganje jalovine, gdje se tako dobije oveci ravan prostor), dok se u prirodi igralo na lokalitetima Paljike i Panje. Rasadi će postati uređeno seosko nogometno igralište nešto kasnije (polovicom 1970-ih).

To što je Katarina nosila u sebi takvo umijeće i afinitet za sport koji se u to vrijeme smatra isključivo muškim, nije bilo praćeno ni na koji način, pa čak ni njenom ambicijom. Jednostavno, bio je to dio mlađalačke igre i zabave u predasima između seoskih poslova, bez neke kompetitivnosti. No, budući se zadjevoji, Katarina osjeti da je nekako prerasla selo pa i rodni grad, u kotlini s druge strane sela. Poželje raširiti krila i vinuti se iz obiteljskoga gnijezda. Da će se ona vinuti malo, pa u redu, nego odleprša doslovce u daleki i nepoznati svijet. Roditelji su je tada u toj odluci podržali, što ističe kao presudno i briše suzu u času dok se prisjeća toga. U današnje vrijeme to ne bi izgledalo ni čudno ni odveć pustolovno, ali vratimo se u Jugoslaviju, a godina je 1970.

Sve je počelo onog časa kad je u zagrebačkom "Večernjem listu", kojeg je njen otac kupovao i čitao, a bio običan radnik, Katarina pronašla oglas u kome se preko neke agencije stranim studentima u Engleskoj nudilo i mogućnost honorar-

Lopta kao sudbina

Piše M. Marijanović

Katarina Božić kao reprezentativka Jugoslavije i danas

nog rada. Niti je Katarina studentica niti zna jezika niti ima iskustvo s čuvanjem male djece, ali se kandidirala za posao dadilje. Kad je njezina prijava doista prihvaćena, nije se nimalo dvoumila. U srpnju mjesecu 1970. s 22 godine života s Diknjića u Birmingham, drugi najveći grad u Engleskoj. Bez vize, bez predodžbe kamo ide, bez da je itko dočeka tamo. Odvažno i mnogi bi rekli – čemu, čemu ići tako daleko? Da bude baš dramatično, nije se uspjela javiti svojim više od mjesec dana, jer oni telefona nisu imali, a s poštom nešto zapelo. Jasno je koliko su mogli biti zabrinuti nad sudbinom svoje vitke mlade kćerke koju podigoše i tako neoprezno pustiše od sebe.

Primila se ona ugovorenog posla, postala *babysitter*, i usporedno učila jezik. Tako išlo par mjeseci, važno je da ima koliko joj treba za egzistenciju. Jedna joj Crnogorka, koja je isto došla iz svoje republike, predlaže da se zaposli u bolnici kao pomoćna radnica, sigurnije je u državnoj ustanovi. Prede ona tamo i stekne dovoljno znanja da joj nakon godinu dana glavna sestra ponudi posao bolničarke. Prihvati i to, počne raditi na odjeljenju s pacijentima...

Odlutali smo s teme, tako vam se čini zar ne, riječ je bila o nogometašici. No, tek sada dolazimo do toga. U sklopu bolnice postojali su tereni za razne sportove, koje se moglo upražnjavati za vrijeme stanke na poslu ili nakon smjene. Tu je Katarina s jednom Španjolkom igrala odbojke, jer voljela je sport, to je stiglo s njom u koferu s Diknjića. U sportskom kompleksu bio je i nogometni teren, a na njemu – ženski klub. Vidjevši ih kako igraju, Katarina je samouvjerenom zaključila da bi ona to umjela znatno bolje. Prometne se nekako do njih i pruže joj priliku. Kad je diknjička

zvijezda tu zasjala, domaće su nogometašice ostale prilično u nevjerici. Gdje je učila igrati i gdje je ranije trenirala? – upitaše ju odmah. U Jugoslaviji – rekla im Katarina (i nije precizirala da je to bilo na običnoj livadi i na aldi). A gdje je to? – glasilo je njihovo sljedeće pitanje i zateklo Katarinu. Sve što su engleska čeljad tada o Jugoslaviji znala i učila bilo je da je to neka komunistička zemlja, da je u njoj vladar neki Tito, i tu je to poimanje završavalo. Za razliku od jugoslavenskih udžbenika povijesti i zemljopisa koji su Katarinu kudikamo šire poučili i pripremili za njenu odiseju.

Vrlo će se brzo ispostaviti da je Katarina bolja s loptom od svih njih, jer kako bi drugačije dobila poziv da odjene engleski državni dres. U to vrijeme, tek osnovana ženska nogometna reprezentacija Engleske pripremala se za svoju prvu međunarodnu utakmicu. Iz kluba "Birmingham City" u kamp za pripreme pozvana je samo Katarina i jedina je strankinja među 25 okupljenih u kampu, kako čitamo u nogometnim analima koje je Katarina sačuvala. To se događa 1972. i Engleskinje u gostima pobjeđuju Škotlandanke, usput rečeno. Katarina na koncu nije ušla u prvi sastav, a razloga su dva: povreda ligamenata (čije će posljedice otada vući kroz cijelu karijeru) i – državljanstvo. A tada nije bilo mogućnosti dvojnoga. Katarini je ponuđeno da primi englesko kako bi mogla igrati za nacionalnu selekciju i dobila bi ga po skraćenom postupku (inače je procedura dobivanja trajala četiri godine). No, nije se željela odreći jugoslavenskog, čime je sebi zatvorila ta vrata.

Ljeti je dolazila u Jugoslaviju i u svoje Diknjiće na godišnji odmor. Za vrijeme boravka na godišnjem 1974. dobila je po-

nudu da zaigra za sarajevski "Željezničar"; ženski klub tek što se osnovao. Uz dobiveno obećanje da će joj biti nađeno zaposlenje, jer nogomet je bio amaterska stvar jedne žene, pristala je zahvaliti se Engleskoj na srdačnom gostoprimstvu i odlučila nastaviti karijeru u matičnoj državi. Ona je svoj dio ispoštovala i zaigrala, dokazala se na terenu, ali uprava kluba nije bila dosljedna obećanju. Ponudili su joj nekakvu, tada se to zvalo, hranarinu i dobili odgovor: ne, hvala. Iako razočarana zbog te prevare, lako je sebi našla novi klub budući da su je u međuvremenu zapazili na jednom gostovanju u Zagrebu. I tako se događa, ne transfer jer to nije imalo financijsku stranu, nego prelazak u ŽNK "Loto". Zagreb je tada već imao tri ženska nogometna kluba, ali je "Loto" bio najbolje stojeći pošto je iza njega kao sponzor stajala Lutrija Hrvatske. Za razliku od Sarajlija, Zagrepčani su odlučni zadržati Katarinu zbog njenih sjajnih igara i ispunjavaju njezin jedini uvjet; daju joj posao, postaje prodavačica tiketa i srećaka, a zauzvrat ona poletno nastupa za klub.

U Jugoslaviji su tada ženski timovi podijeljeni u dvije lige, Istok i Zapad, a Katarina igra u zapadnoj. O prvaku Jugoslavije odlučuje se utakmicom između najboljih klubova tih liga. Iako s klubom nije nikada došla do te titule, bile su to godine kada je oslobodila svoj puni igrački potencijal. Od svega je "Loto" uspio osvojiti Kup Jugoslavije, ali je ona osvajala brojna pojedinačna priznanja i po tome nadmašivala klub. Nastupala je i za, ne može se baš reći reprezentaciju, ali idealni tim zapadne skupine koji se povremeno znao natjecati na turnirima izvan Jugoslavije. Išlo se i kod naprednijih, u Austriju na primjer, ali i kod bitno nerazvijenijih (u odnosu na Jugoslaviju), u zemlje istočnog bloka: Poljsku, Mađarsku, Čehoslovačku. S tih gostovanja

pamti strašnu siromaštinu u kakvoj su ta društva tada živjela. Na raznim revijalnim i prijateljskim susretima, koji su se tada odigrali kao uvertira utakmicama muške reprezentacije Jugoslavije, na beogradskoj "Marakani" primjerice, imala je prilike susresti i na djelu gledati najveća imena jugoslavenske nogometne scene 1970-ih godina.

Značajno je da nakratko vratimo u fokus i Rajnu Jelić, koja je od Katarine mlađa osam godina i koja je za početak blistala na Rasadima, a iz čega se shvatilo da je i ona rođena za veće nogometne domete. Tako se ona s Katarinom pojavljuje u dresu "Željezničara", a potom su zajedno i u "Lotu". Rajna je za zagrebački klub zaigrala 1976., u svojoj 19. godini. Međutim, karijeru je završila nešto ranije.

Katarina u međuvremenu postaje nezaobilazna i kod formiranja jugoslavenske ženske nogometne selekcije. Kad se 1978. godine održavalo (muško) 11. svjetsko nogometno prvenstvo u Argentini, ženske nacionalne ekipe nisu odigrale još ni prvo (i čekat će da im FIFA to omogući sve do 1991.), ali da se to tada bar nekako nadomjesti organiziran je za njih turnir u Italiji, ženski mini Euro – moglo bi se tako reći. Na njemu su nogometno znanje odmjerile četiri selekcije: Wales, Belgija, Jugoslavija i Italija kao domaćin. Jugoslavija se vraća kući s osvojenim trećim mjestom, a Katarina s priznanjem za najljepši gol na turniru. Paradoks je bio u tome da je priznanje primila za gol koji je ustvari poništen, zbog izmišljena zaleđa, što je jugoslavensku selekciju koštalo prolaska u finale. To se s tako dobrom YU-selekcijom nije uklapalo, zapadni svijet mora dobiti prednost, ali ostala je barem Katarini ta utjeha i sjećanje na taj ne samo lijepi nego i najvažniji zgoditak u karijeri, postignut s distance tehnički odmjeranim udarcem.

Poslije je u nacionalnom dresu Katarina odigrala još par prijateljskih susreta, jer drugih i nije bilo, a onda dolazi do neslaganja sa selektorom i do nekih pojava zbog kojih ona odustaje od daljnjih nastupa. U klupskom nogometu ostaje cijelu narednu dekadu, a na početku 1980-ih dovodi na Rasade svoje suigračice iz "Lota", kao i nogometašice "Željezničara". U jednu ruku na visinske pripreme, a u drugu ruku čini čast svom najužem zavičaju, dokazujući da nema nikakva kompleksa zbog svoga porijekla.

Naposljetku se skrasila u Zagrebu, gdje i danas živi. U Jugoslaviji je zadnju sezonu zaigrala u jedinstvenoj ligi, nastaloj spojem Istoka i Zapada 1990. godine. Ta je simbolika došla prekasno jer to je u bivšoj državi već bilo doba labudjeg pjeva, a uslijedilo je rasulo. Katarina ipak ostaje nogometno aktivna sve do polovice 1990-ih, kada se oporila od kopački u 47. godini. Učinila bi to i ranije, ali su u klubu cijenili da ona naprosto nije za mirovine. Ne samo u klubu nego i u selekciji pa je za Hrvatsku također upisala par nastupa u prijateljskim susretima.

S Katarinom, i njenom sestrom Kornelijom, a obje ponosne na svoje pokojne roditelje i svoje selo, pregledali smo neke stare uspomene. Kroz svoju nogometnu karijeru, kako fotografije dokazuju, Katarina je pokupila brojna priznanja na raznim turnirima. Često je proglašavana najboljom igračicom, a iako na poziciji zadnje vezne znala je biti i golgeterka. Ističe da su joj je tehnika i suptilnost uvijek bile ispred čvrstine i žestine. Takvi su, kazuje, uglavnom bili i zgodici koje je postizala. Svejedno iz slobodnih udaraca ili iz igre, to je bilo nacijsano i plasirano izvan kaznenog prostora. Taj takozvani kazneni prostor smatra doslovno takvim i nikad ga nije obožavala, a izbjegavala je i izvođenje penala. To bi, kaže, dokinula jer predstavlja stavljanje vratara na muke i na preveliku odgovornost.

Iako je nogomet na kraju bio njen životni poziv, ona ga je doživljavala kao igru, kao gušt i tehničku disciplinu, ne kao grčevitu borbu do povređivanja. Nastupala je u dresu s brojem 7, a nekad su brojevi na dresu doista i označavali poziciju igrača. Među nogometnim uspomenama i fotografijama u dresu, dok ih razgledamo, ispliva i jedna fotografija s narodnom nošnjom (katoličkih) žena u Bosni. U njoj nasmiješena Diknjićanka iz mladih dana, u pozadini karakteristične fasade od cigle i prozori Birminghama, davne destinacije vareske nogometašice čiju će reputaciju teško biti dostići. Premda, Vareska ima i u ovo novije doba dvije talentirane nogometašice, s reprezentativnim i s međunarodnim iskustvom (Mirha Hadžo i Lana Marijanović). Što bi, dakle, moglo značiti da tradicija ženskog nogometa u Varesu nije ugašena i što je samu Katarinu na koncu obradovalo čuti.

ŽNK "Loto" Zagreb – klub Lutrije Hrvatske, fotografija s kraja 1970-ih (Katarina Božić - prva slijeva, Rajna Jelić - prva zdesna, do trenera; obje u gornjem redu)

M. Marijanović

Ljeti, u vrijeme godišnjih odmora, s raznih strana svijeta Vareš pohode oni koji ga ne zaboravljaju i iz srca ne izgone. Srce ih zapravo i dovede mjestu, onom jedinom na svijetu koje se zove zavičaj. Pa bio kakav bio, jer zavičaj čine i ljudi, prijatelji. Nekima istina ponestaje razloga za dolazak: roditelji otputovali na bolje mjesto, prorijedila se familija, selo nestalo, djecu pogotovu ništa ne veže i ne vuče, obikla se na Zapadu. Ali događa se da neka djeca nešto u Varešu ipak osjete, iskuse neku drugu stvarnost, neobičnu i nadrealnu, pa iznenade voljom da mu se opet na koji dan vrate. Roditeljima ne bude jasno, ni sami nisu planirali, ne ide se više svake sezone.

Ova kratka priča na tragu je toga. Tvrtko i Ljiljana Klarić (Tvrtkovi su korijeni iz Potoka, Ljiljanini iz Laktaša) danas su u Kanadi. Imaju dvojicu sinova: Gorana i Borisa. Učili su ih gdje su Vranjkovci, dok se ondje u poslijeratnim godinama na potocke susrete išlo. Vrijeme je učinilo svoje pa je od te tradicije ostala samo uspomena. Ali mlađemu Borisu ostade otada u sjećanju još nešto: kad se išlo na susrete i kad se s njih vraćalo (iako bi tad

Prošnja nad Varešom

već bio mrak) stajalo se na Kotinoj krivini, da se malo uživa u pogledu na grad.

Ljeto je 2022. Dolazak u Vareš Klarićima nije u planu. Samo će Tvrtko skoknuti u nj, zbog neke "papirologije". (U našoj državi administracija se voli zabavljati s viškom procedura, često samo zato da bi se gomilala radna mjesta koja je u razvijenom svijetu informatizacija odavno pomela. No na stranu to, usput je spomenuto.) Ljiljana je također doputovala u Bosnu, doputovao je i Boris s djevojkom, ali sa ciljem da se posjeti rodbina u Banjoj Luci, zatim u Trebinju, i produži do Jadrana na kupanje. Vareš nije dio plana,

pogotovu što Borisovi tetka i tetak (Miroslav i Mira Petrović) tih dana nisu doma u Varešu nego i oni u Trebinju. Drugoga dakle nikoga (od bliže familije) i teško je izmisliti razlog za posjetu, ali Boris bi u Vareš, pa eto. Na kraju on to i ostvari, sa svojom djevojkom. I što je od svega ostalo, osim otići na Kotinu.

Djevojka je rođena Kanađanka, Bethany Keleher. Pogled na zarasli, u kotlinu zbijeni gradić nema je bogzna čime fascinirati. Međutim... toga časa na tome mjestu Boris joj pokaže pripremljen prsten i upita je hoće li postati njegovom ženom. Od svih super popularnih romantičnih destinacija Boris je to izabrao učiniti nad Varešom. Djevojka je zacijelo rekla: Yes, I do!, kako i svjedoči *selfie* koji tada snimiše za uspomenu, a evo ga prilažemo tekstu pa neka vam fotografija dalje sama govori.

Mladenci se pripremaju za svadbeno slavlje ovoga lipnja. Uoči njihova vjenčanja ovaj će prilog biti svježe objavljen, pa neka bude kao naš mali dar zbog te geste s Kotinom okukom i Varešom. Hvala i "ptičici" koja nam je šapnula za ovu prosidbu, a ona se zove Josipa i također živi u Kanadi. I ona voli Vareš.

B

ZLATNI PIR

Svečanost u borovičkoj zajednici

U župnoj crkvi u Borovici zadnje nedjelje u svibnju u povodu 50. godišnjice zajedničkog života bračni su zavjet obnovili Grga Vukančić i njegova supruga Ana (rođ. Kojić). Na njihovu slavlju, osim njihove djece, okupilo se borovičkih župljana i prijatelja, pa i Grginih ratnih drugova časnika. Bilo je i "zastupnika" iz susjednih krajeva: od onih sa sutješke strane i iz Kopijara, do onih iz Osretka, Semi-zove Ponikve pa i s Vrovine čak, a među prisutnima privatno je bila i jedna predstavnica Adriatic Metalsa.

Večernje misno slavlje obogaćeno je svirkom vareških tamburaša, pristalo odjevenih u narodne nošnje, a posebno je iznenađenje na dar slavljenicima priređeno od njihova župnika vlč. Vlade Vrepca koji je za predvodnika mise pozvao kardinala Vinka Puljića, zbog čega se nenadano počašćenom osjetila i cijela Borovica. Kardinal Puljić istaknuo je kako ga je Grga u mnogim prilikama dočekao u proteklih 20 godina i da je u ovome slavlju

dobio priliku da mu se oduži, koju je s radošću iskoristio. Blagoslovio je bračni par prilikom obreda obnove zavjeta, a nakon mise sa svoje strane uručio im i prigodne darove te nadasve izrazio pohvalu što su odjenuli narodnu nošnju.

Poslije mise uslijedio je zajednički objed uz nastavak "pirovanja" u župnom dvoru. Odjeknula je na mahove i izvorna pjesma, karakteristična za borovičko-sutješki kraj.

Grga Vukančić bio je prvi povratnik u Borovicu i to je bilo nemjerljivo važno za cijelu zajednicu, nakon ratnog pokušaja njezina iskorjenjivanja sa stoljetnih prostora. Selo je to koje se, uz Kopijare i Dubošticu, spominje u zlatno doba Bosanskog Kraljevstva, a ponos na tu činjenicu živi i danas, mada se cijelo područje oko prijestolnog Bobovca s naporom bori da očuva taj kontinuitet.

Grga i Ana imaju četvoro djece (Marjanu, Josipu, Gorana i Ivanu) te sedmero unučadi.

M. M.

B

Švedski veterani ponovo u Varešu

Pripadnici Nordijskog bataljuna UNPROFOR-a, koji su tijekom rata boravili u vojnoj misiji u BiH, 20. svibnja 2023. posjetili su Vareš i podsjetili se na bivši kamp "Valhall" u Ponikvama gdje je bila stacionirana 8. oklopno-streljačka satnija, popunjena švedskim vojnicima. Vareš se u vremenu od rujna 1993. do travnja 1994. nalazio u njihovoj zoni odgovornosti, a prije pet godina kod ulaza u nekadašnju bazu Šveđani su uz dozvolu lokalne vlasti podigli spomen-ploču kraj koje se sada mogu povremeno okupiti i evocirati sjećanja. Prethodno okupljanje na istome mjestu imali su u listopadu prošle godine.

Uz veterane i sudionike ratnih dana, došli su ovoga puta i pitomci švedske vojne akademije koji na taj način uče te iz prve ruke saznaju iskustva koja im mogu biti korisna u sličnim misijama. Ispred spomen-ploče izvršeno je zajedničko postrojavanje, a zatim podjela medalja koje su istoga oblika i s istim natpisima kao na spomen-ploči. Sve su to švedski vojnici interno organizirali, a uz potporu švedske veleposlanice u BiH Johanne Strömquist, koja je nazočila ceremoniji i obratila se, nakon što su govorili i neki od ratnih zapovjednika. I sve se odvijalo na švedskom jeziku, izuzev izjava za medije. O događaju je iste večeri izviješteno u središnjim informativnim emisijama javnih TV servisa.

A program se nastavio pješačenjem u stroju od bivšeg kampa do središta Vareša, dakle i kroz tunel, i novo je postrojavanje uslijedilo ispred zgrade srednje škole u Varešu koja je dobila naziv po pripadnicima Nordijskog bataljuna (Nordbat 2). Tu je za njih priređen kratki kulturni program, pozdravio ih je i općinski načelnik Zdravko Marošević, a zatim su ponovo formirali kolonu i

prodefilirali kroz grad do Radničkoga doma. Građani s prozora i slučajni prolaznici s radoznalošću su gledali na tu kolonu, i nikakve druge pažnje ni odjeka te aktivnosti nije bilo. Jesu li Šveđani drugačije očekivali nepoznato je, ali od silnog veličanja njihove uloge u najgorim ratnim danima 1993. godine čini se gotovo ništa nije ostalo.

R. R. **B**

Na lokaciji ratne baze,
30 godina poslije...

U OBJEKTIVU

Taj osjećaj urbanog življenja:
u zgradicu kroz džunglicu!

IN MEMORIAM

Tužna srca javljamo rodbini, prijateljima i znancima da nas je 14. travnja napustila naša draga

MIRA ČIPČIĆ

(1945. – 2023.)

Posljednje zbogom rekli smo joj 17. travnja na mjesnom groblju Dugopolje u Dalmatinskoj zagori. Za njom u tuzi ostaju: sin Božo sa suprugom Anom, unuci Nino i Leo, braća Miroslav, Goran i Dragan s obiteljima, obitelji pokojne braće Zorana i Tvrtka, te sestra Vera s obitelji. Počivala u miru Božjem.

POSLEDNJI POZDRAV

BORKA JAKIĆ

(12.VIII.1946. – 16.V.2023.)

Draga mama, najljepša sjećanja i uspomene na tebe, tvoju dobrotu i ljubav koju si mi dala živjet će vječno u mom srcu.

Tvoja kćerka Željka

U SPOMEN

Dana 30. travnja navršila se godina dana otkako je preminula naša draga

ANTONIJA SLUGIĆ rođ. Klezin

(1934. – 2022.)

S ljubavlju i poštovanjem čuvamo je u srcima i mislima.

Počivala u miru!

Tvrtko, Gordana, Andrea i Vedrana

TUŽNO SJEĆANJE

(7.VI.2012. – 7.VI.2023.)

Dana 7. lipnja navršilo se 11 godina otkako nije s nama naša draga majka

RUŽA PETROVIĆ

Vrijeme prolazi, a sjećanje na tebe ne blijedi.

Počivala u miru Božjem!

Tvoja djeca: Ivica, Željka, Anto i Jelena

U SJEĆANJE

na voljenog supruga, oca, djeda i punca

FRANJU JOZELJIĆA

(7.VI.2012. – 7.VI.2023.)

Kada se ljubav daje sada, uvijek i bezuvjetno, traje beskonačno.

Hvala ti na takvoj ljubavi.

Tvoje: Anđa, Žana, Dubravka, unučad i zetovi

U SPOMEN

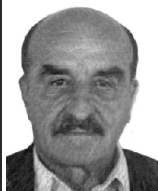
VERICA VIDOVIĆ rođ. Isakov

(1.XI.1953. – 9.XII.2022.)

Navršilo se šest mjeseci otkako si otišla put bez povratka.

Počivala u miru!

Tvoj suprug Stjepan - Stipe

SJEĆANJE

Dana 10. lipnja navršila se godina dana otkako više nije s nama naš dragi

MARKO DODIK

(1937. – 2022.)

Uvijek ćeš biti u našim srcima, mislima i molitvama.

Hvala ti za svu ljubav i pažnju koju si nam za života podario. Počivaj u miru Božjem!

Tvoji najmiliji

IN MEMORIAM

(12.VI.2010. – 12.VI.2023.)

JELENA MALBAŠIĆ

S ponosom i ljubavlju čuvamo uspomenu na tebe.

Počivaj u miru Božjem!

Kćerke s obiteljima

TUŽNO SJEĆANJE

Na naše drage roditelje

ANA FRANJKOVIĆ

rođ. Jerković

(30.V.2013. – 30.V.2023.)

DRAGO FRANJKOVIĆ

(1.I.1982. – 1.I.2023.)

Počivali u miru Božjem!

Djeca s obiteljima

IN MEMORIAM

IVO PILJIĆ

(8.VI.2014. – 8.VI.2023.)

ANA PILJIĆ rođ. Lekić

(1.IX.2014. – 1.IX.2023.)

Uvijek u našim srcima i mislima.

Počivali u miru Božjem!

Kćeri Olgica i Tanja, s obiteljima

SJEĆANJE

Na naše drage roditelje

VINKO JOSIPOVIĆ

(6.IV.1928. – 23.IX.2007.)

ANA JOSIPOVIĆ rođ. Rajić

(2.II.1931. – 13.VI.2010.)

Sa zahvalnošću čuvamo uspomene na vas.

Počivali u miru Božjem!

Vaša djeca s obiteljima

**Pogrebno Društvo
Palma Vareš
tel.066/298-899**

IN MEMORIAM

Dana 13. 6. 2023. navršilo se šest godina
otkako nas napusti

LJUBO KASAPOVIĆ

(13.VI.1954. – 13.VI.2017.)

Dok smo živi, živjet ćeš i ti u našim srcima i mislima.
Zauvijek ćemo biti zahvalni i ponosni na tvoju ljubav,
dobrotu i plemenitost koju si nam dao.

Tvoji: Dada, Damir i Jasna

TUŽNO SJEĆANJE

Dana 14. lipnja navršilo se sedam godina otkako nije s
nama naš dragi otac, punac i djed

MATO RODIĆ

(1928. – 2016.)

S ljubavlju i poštovanjem čuvamo te u našim srcima.
Počivao u miru Božjem!

Kćerka Kornelija, zet Pero, unuke Bisera i Jelica

TUŽNO SJEĆANJE

(18.VI.2011. – 18.VI.2023.)

Dana 18. lipnja navršava se 12 godina otkako nije s
nama naš dragi suprug, otac, djed i punac

VASO JOTIĆ

Hvala ti za svu ljubav i dobrotu koju si nam pružao.
Počivaj u miru!

Tvoji: supruga Zrinka, kći Sanja,
unučad Barbara i Nino, zet Marijano

SJEĆANJE

(22.VI.2014. – 22.VI.2023.)

BORISLAV DODIK Franje

Uvijek ćeš živjeti u našim srcima i biti dio naših
najljepših uspomena.
Počivaj u miru Božjem!

Tvoji najmiliji: supruga Mara i djeca s obiteljima

GABRIJEL
TERZIĆ

(17.VIII.1928.
– 14.VIII.1972.)

ANTO CICO
TERZIĆ

(22.I.1957.
– 14.VII.1986.)

TEREZIJA
TERZIĆ

(15.X.1933.
– 21.VI.2016.)

Sjećanje na vas ostat će zauvijek!
Vole vas vaši: Željko i Zoran s obiteljima

NEGDA BILO...

DRŽAVNA TOPIONICA I LIVNICA

Vareš, srez Visoko kod Sarajeva
Osnovana 1888. god. – Drinska banovina

Brzjavi:

Željezara Vareš Majdan

Telefon: 2-4

Poštanska, telegrafska, telefonska i željeznička stani-
nica: Vareš Majdan
Preduzeće se nalazi na industrijskoj pruzi Podlu-
govi-Vareš

Proizvodi:

Gvozdeni rudaču: Hematit sa 69% Fe, limonit 45% Fe i
siderit 36% Fe. Te u rudnicima Droškovicu, Dričima, Breziku
i Smrci: Rudaču za zagrijavanje sa 90% Fe₂O₃
Crveni hematit za boje izabrani.

Godišnja produkcija oko 180.000 tona

2 visoke peći: Proizvode SIROVO GVOŽĐE godišnje oko 60.000
tona i to: Martinovo, bijelo sirovo, zrcalasto sirovo i lioničko sirovo
gvožđe. - Kao nusproizvode: Olovo, čistoće 99,36 Pb, i GRANULIRANU
TROSKU.

Livnica: Proizvodi sivi gvoždjeni liv, čelik i metal, kao: vodovodne cijevi,
fasonske komade, centrifugalne pumpe, vježbače sprave,
razne odlive, kanalizacioni, trgovački, pećni, građevinski
i mašinski liv.

Sve mašinske i ostale dijelove iz livenog gvožđa do težine 10.000 kg u
jednom komadu, a po narudžbi.

Čelični i elektročelični liv. - Metalni liv iz bronza, mesinga i rotgusa.

Mehanička radionica: Vrš električno varjenje i svarivanje, apretira
mašinske dijelove, izrađuje građevne armature i t. d.
Vrš galvaniko poniklovanje proizvoda.

Željezara ima: Modernu stolariju, hemijski laboratorij i metalografsko odijeljenje.
Cjenici i prodajni uslovi šalju se na zahtjev. Katalozi, skice i
nacrti normalizovanih proizvoda šalju se na zahtjev besplatno.

TRAŽITE CJENIKE!

Livnica izrađivala i "vježbače sprave"

Donosimo preslikano kako su se vareška topionica i livnica
nekoć reklamirale i s kojim su proizvodima konkurirale
(objavljeno u: "Napredak", Glasilo Hrvatskog kulturnog društva
Napredak u Sarajevu, g. XII, br. 12, Sarajevo, prosinac 1937., str.
207) i prilažemo fotografiju koja će reći što je od svih tih pogona,
što su nekoć bili ponos vareške industrije, danas (2023.) ostalo...

Župa Vijaka (I)

Ususret vijačkome ljetnome patronu (26. srpnja), u ovomu i idućemu broju donosimo nekoliko fotozapisa iz te župe, iz župne crkve i općenito župnog života. Na poledini fotografija (nađenih u arhivima uz pomoć vareškog kapelana fra Tomislava Brkovića, kojemu stoga zahvaljujemo) nije zabilježena nikakva datacija, ali iz jednoga zapisa poznato je recimo da je biskupa Smiljana Franju Čekadu na dolasku u župu Vijaka dočekalo oko 50 konjanika i to je bilo 1940. godine. To bi dakle moglo biti na priloženoj fotografiji koja je snimljena kraj "parokove luke". Pridodajmo također fotografiju Gospine špilje, kao i fotografiju naosa u vijačkoj župnoj crkvi, koje vjerojatno potječu iz istog vremena i dočaravaju prvobitni izgled. No, uzgred i ovi podaci: ponutrica crkve nanovo je urešena, oslikana i osuvremenjena 1980-ih, a na tome su radila tri vrsna hrvatska umjetnika: Josip Biffel, Đuro Seder i Slavko Šohaj.

**KOMPLETNA ORGANIZACIJA POGREBA
PRIJEVOZ POKOJNIKA U ZEMLJI I INOZEMSTVU
BUKETI • SVADBENI BUKETI • LONČANICE
SVJEŽE CVIJEĆE • POGREBNI VIJENCI**

cvjećarna
Orbideja
Vareš

**POGREBNE
USLUGE**

**tel. +387 (0)32/ 843-083
061/ 753-522
061/ 783-326**

u smjeru strelice:	TRGOVCI IKONAMA	FINSKI HOKEJAŠKI KLUB	PUSTI-NJACI U EREMITAŽI	ZMIJE UDAVKE	SOČNA TROPSKA VOČKA (množ.)	SAŠA ANTIĆ	autor: MILORD	OGOR-ČENJE, BUNT (množ.)	SRPSKI POVJESNI-ČAR RUVARAC	VOJNICI PREDNJE LINIJE (ČARKAČI)	POLITI-ČARKA MRAK TARITAŠ
RJEŠENJE GORNJEG REBUSA (fraz: 4, 3, 3 - 5) PRIKAZANO U DESNOJ POLOVICI	ŠESTI PADEŽ						"TEMPO"				
PRIRODNO SKORENA POVRŠINA STIJENE							POLET, ZANOS				
							KALIJ				
NAMIGUŠA						SUBATOM-SKA ČESTICA					
						AUSTRIJA					
BILJKA ŠUMARICA, SASA							KIT UBOJICA (ORCA)				
							ESTONAC				
GLUMICA I MANEKENKA PATEL (anagram: TIRANA)						REDATELJ KAZAN					ADEM ČEJVAN
UPALA OČNE ŠARENICE						SKRAĆENA STOŠIJA					
						SUMPOR					
VIJATI: VIJORITI				NASELJE KOD DEČANA (anagram: NISI TIĆ)							

RJEŠENJE SKANDINAVKE, vodopravno: lijepe striči(anka), okorina, elan, koketa, kvark, anemona, orka, tarina, elia, iritis, stoša, viti, istini.

BOBOVAC LIST VAREŠKIH HRVATA

Rješenjem Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Federacije BiH, broj 08-651-311-4/98, list "Bobovac" upisan je u evidenciju javnih glasila pod rednim brojem 817, a mišljenjem istog ministarstva oslobođen je plaćanja poreza na promet proizvoda

osnivač i izdavač: HKD "Napredak", Podružnica Vareš • za izdavača: Mario Mirčić • adresa uredništva: 71330 Vareš, Zvijezda 25, tel.: +387(0)66/116-025, fax: +387(0)32/843-094 • internetska adresa: <http://www.vares-bobovac.com> • e-mail: listbobovac@hotmail.com • žiroračun u KM: 3385802224035182 kod UniCredit Bank d.d., s naznakom: za list "Bobovac" • račun za devizne uplate: 20013680001, IBAN broj: BA39 3385 8048 2407 4883, SWIFT: UNCRBA 22 • cijena godišnje pretplate: BiH – 30 KM, zemlje regije i Europske unije – 106,80 KM (55 €), Sjeverna Amerika i Australija – 120,00 KM • naklada: 500 primjeraka • izlazi jedanput mjesečno • glavni i odgovorni urednik: Mladenko Marijanović • uredništvo: Zlatko Filipović, Čedomir Jelić, Dubravko Tokmačić i Mijo Vidović • tisak: "Dobra knjiga" d.o.o. Sarajevo

U brdima maglenim

Još jedna likovna kolonija u Borovici uspješno je realizirana. Devet godina zaredom iz te gore progovara se kroz likovnu umjetnost. I već je prisutna radost, a i nestrpljenje pri pomisli što će donijeti naredna, jubilara. Ono što znamo i možemo otkriti – neće biti tek jedna u nizu. Ali da ne idemo toliko naprijed, nisu se boje ni na ovogodišnjim platnima sasvim osušile.

Kao i svih ranijih godina donosimo nekoliko radova s kolonije, a uzgred smo i mi objektivom zabilježili Borovicu u izdanju kakvo bi se mnogom umjetničkom oku možda moglo dopasti.

